

OSREDNJA KNJIŽNICA SREČKA VILHARJA KOPER
BIBLIOTECA CENTRALE SREČKO VILHAR CAPODISTRIA

Aleksandro Burra

**VLOGA DOMOZNANSKE DEJAVNOSTI IN ZBIRK NA
NARODNOSTNO MEŠANEM OBMOČJU: PRIMER
OSREDNJE KNJIŽNICE SREČKA VILHARJA KOPER**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Koper, 2020

IZJAVA O AVTORSTVU IN O JAVNI OBJAVI PISNE NALOGE

Spodaj podpisani(a), Aleksandro Burra, izjavljam, da sem avtor(ica) pisne naloge za bibliotekarski izpit za bibliotekarja z naslovom: Vloga domoznanske dejavnosti in zbirk na narodnostno mešanem območju: primer osrednje knjižnice srečka vilharja koper.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem pisno nalogo izdelal(a) samostojno in je moje avtorsko delo,
- so dela drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih navajam neposredno ali povzemam, navedena oziroma citirana v skladu s standardom APA,
- sem besedila ali podatke, ki so avtorsko zaščiteni, uporabil(a) v skladu z določbami zakona, ki določa avtorske pravice,
- je elektronska oblika pisne naloge istovetna s tiskano obliko naloge,
- na podlagi 23. člena Pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter v skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem javno objavo elektronske oblike pisne naloge na portalu Digitalne knjižnice Slovenije.

Podpis avtorja(ice):

V/Na Koprju, dne 24. 11. 2020

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Aleksandro BURRA

Naslov pisne naloge: Vloga domoznanske dejavnosti in zbirk na narodnostno mešanem območju: primer Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper

Kraj: Koper

Leto: 2020

Število strani: 42   Število slik: 0

Število preglednic: 8   Število prilog: 0

Število strani prilog: 0   Število referenc: 37

Mentor: Ivan Marković

UDK: 027:908 (497.4 Koper)

Ključne besede: splošne knjižnice, domoznanske dejavnosti, italijanska manjšina

V pisni nalogi smo preverjali razvitost in uspešnost delovanja Oddelka za domoznanstvo in knjižno dediščino Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper in ob tem identificirali področja, ki bi jih lahko izboljšali, da bi okrepili njegovo prepoznavnost in pomembnost v lokalnem kulturnem okolju in tudi širše. Ciljev raziskave je več, nanašajo se na ugotavljanje razvitosti domoznanske dejavnosti, na uresničevanje posebnih pravic pripadnikov italijanske narodnosti v okviru domoznanske dejavnosti knjižnice in na merjenje uspešnosti dejavnosti domoznanskega oddelka.

Kot raziskovalno metodo smo uporabili študijo primera, ki predstavlja eno od vrst kvalitativnih raziskav. Pri analizi raziskovalnega problema in raziskovalnih podatkov smo uporabili deskriptivno metodo. Analizo smo opravili po vsebinskih sklopih domoznanske dejavnosti, ki so vključevali nabor 26 elementov dejavnosti. Doseganje razvitosti posameznega elementa smo točkovno ovrednotili in pretvorili v odstotni delež. Na osnovi rezultatov raziskave smo oddelku dodelili skupno oceno dobro, kar pomeni, da je pri izvajanju dejavnosti delno uspešen. Analiza nakazuje potrebo po izboljšavah zlasti na področjih varovanja gradiva, ustreznosti prostorov, vključevanja uporabnikov s posebnimi potrebami, pospeševanja strokovne obdelave gradiva in digitalizacije ter strateškega načrtovanja domoznanske dejavnosti. Dodatno skrb mora nameniti tudi uresničevanju popolne enakopravnosti manjšine z večinskim prebivalstvom in okrepiti koordinacijsko vlogo oddelka pri izvajanju domoznanske dejavnosti z drugimi knjižnicami na območju. Nujno bo postopno uvajanje strateškega načrta, ki naj temelji na samoocenjevanju dejavnosti s pomočjo našega modela za merjenje uspešnosti, na analizi lokalnega okolja in na drugih strateških dokumentih, ki opredeljujejo delo knjižnice oz. njene domoznanske dejavnosti.

KAZALO

1 UVOD	5
2 DOMOZNANSKA DEJAVNOST	6
2.1 DOMOZNANSKA DEJAVNOST IN DOMOZNANSKE ZBIRKE SPLOŠNE KNJIŽNICE.....	6
2.2 DOMOZNANSKA DEJAVNOST OSREDNJE KNJIŽNICE SREČKA VILHARJA KOPER	12
2.1.1 Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper danes	12
2.1.2 Kratka predstavitev domoznanskega oddelka Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper	12
2.1.3 Dejavnosti Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper za pripadnike italijanske narodne skupnosti.....	13
3 RAZISKAVA	15
3.1 NAMEN, CILJI IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	16
3.2 METODOLOGIJA RAZISKAVE.....	16
3.3 UGOTAVLJANJE RAZVITOSTI	17
3.3.1 Organizacija knjižnične domoznanske dejavnosti	18
3.3.2 Obseg, izbor in način strokovne obdelave domoznanskega gradiva.....	23
3.3.3 Strokovno osebje domoznanskega oddelka	25
3.3.4 Prostor in oprema za domoznansko gradivo	27
3.3.5 Digitalizacija domoznanskega gradiva.....	30
3.3.6 Dvojezično poslovanje in dejavnosti za pripadnike italijanske narodne skupnosti v domoznanskem oddelku	32
3.4 REZULTATI RAZISKAVE.....	35
4 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI	38
5 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	39

ZAHVALA

»Knjižnica je križišče vseh sanj človeštva.«

(Julien Green)

Zahvaljujem se mentorju Ivanu Markoviću za motivacijo in podporo pri pisanju naloge. Z njegovo pomočjo in s spodbudami drugih sodelavk in sodelavcev sem dosegel končni izdelek. Velika zahvala gre tudi direktorju Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper g. Davidu Runcu, ki mi je zaupal mesto v »najlepšem oddelku knjižnice«. Posebna zahvala gre tudi Luani Malec za ponujeno pomoč in čas, ki mi je posvetila pri dokončanju naloge.

1 UVOD

Izvajanje domoznanske dejavnosti je od nekdaj spoštovana naloga knjižnic. S svojo domoznansko zbirko, bibliografijo in storitvami se izkazuje kot ena pomembnejših dejavnosti v splošnih knjižnicah, saj v okolju, v katerem deluje, vedno znova poskrbi za aktualnost starejšega gradiva, pomembno za njegovo sedanjost in prihodnost. Njena posebnost in obenem poslanstvo se namreč na eni strani kaže v spodbujanju pripadnosti lokalnemu okolju, na drugi pa v bogatitvi širšega kulturnega okolja z lokalnimi posebnostmi, kar dolgoročno pripomore h krepitvi samozavesti, k povezovanju in ne nazadnje razvoju posameznikov, lokalnega okolja in družbe kot celote.

Navedeno bi lahko dejali tudi za Oddelek za domoznanstvo in knjižno dediščino Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper (v nadaljevanju: domoznanski oddelek OKSV), ki že vrsto let sodeluje v oblikovanju kulturnega značaja mesta in širšega, predvsem Obalno-kraškega območja, in je kot tak prepoznan tako na lokalni ravni kot tudi širše. Oddelek deluje na dvojezičnem območju, zato ob izvajanju svoje osnovne dejavnosti skrbi tudi za uresničevanje posebnih pravic pripadnikov italijanske narodnosti. S pisno nalogo smo skušali ugotoviti, ali je res tako; v ta namen smo preverjali razvitost in uspešnost njegovega delovanja in ob tem identificirali področja, ki bi jih lahko izboljšali, s čimer bi pripomogli k nadaljnji krepitvi njegove vloge in pomena v okolju, v katerem deluje, pa tudi širše.

Ciljev naloge je več. Želeli smo ugotoviti razvitost domoznanske dejavnosti v Osrednji

knjižnici Srečka Vilharja Koper, uresničevanje posebnih pravic pripadnikov italijanske narodnosti v okviru domoznanske dejavnosti knjižnice, izmeriti uspešnost dejavnosti domoznanskega oddelka v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper ter podati izhodišča in predloge za povečanje prepoznavnosti ter vloge domoznanske dejavnosti in zbirke v lokalnem okolju knjižnice.

Pri zasnovi raziskave, njene metodologije ter uporabljenih raziskovalnih metod so nas vodila naslednja raziskovalna vprašanja:

- Ali ima domoznanski oddelk knjižnice primeren obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva, primerno število usposobljenega strokovnega kadra in/ali deluje v primernih prostorih z ustrezno opremo, ali digitalizira domoznansko gradivo in kako organizira domoznanske dejavnosti?
- Ali domoznanski oddelk posluje dvojezično in izvaja dejavnosti/storitve za pripadnike italijanske narodne skupnosti na enaki ravni kot za pripadnike večinskega naroda?
- V kolikšni meri je domoznanski oddelk pri svoji dejavnosti uspešen?

Uvodoma smo pregledali relevantno strokovno literaturo, ki opredeljuje dejavnost in pomen domoznanstva v splošnih knjižnicah. Na osnovi temeljnih ugotovitev in analize že opravljenih raziskav o domoznanskih dejavnostih v slovenskih splošnih knjižnicah smo določili mersko orodje za evalvacijo razvitosti in uspešnosti domoznanske dejavnosti v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper.

Analizo zbranih raziskovalnih podatkov smo opravili z uporabo kvalitativne metode (kvalitativna analiza besedila). Podatke smo analizirali po vnaprej določenih vsebinskih sklopih, ki so vključevali nabor 26 elementov domoznanske dejavnosti. Ugotovitev doseganja razvitosti posameznega elementa dejavnosti nam je služila za podajo končne ocene uspešnosti domoznanske dejavnosti knjižnice.

2 DOMOZNANSKA DEJAVNOST

2.1 DOMOZNANSKA DEJAVNOST IN DOMOZNANSKE ZBIRKE SPLOŠNE KNJIŽNICE

Beseda domoznanstvo pomeni znanje o domu. Dom je naš domači kraj, mesto, ožje okolje, ki

ga poznamo in vidimo vsak dan. Za njegovo delovanje in razvoj pa je pomembno, da vemo tudi, kako se je spreminjal čez čas, vse do današnje podobe (Zorko, 2017, str. 2). Sam izraz domoznanstvo je v slovenskem prostoru močno razširjen. Aktualen je postal že v preteklem stoletju, ko se je uporabljal v povezavi z interdisciplinarnimi prizadevanji po spoznavanju lastne narodove samobitnosti (Goropevšek, 1995, str. 62).

V splošnih knjižnicah je domoznanstvo posebna dejavnost, ki obsega zbiranje, obdelavo in hranjenje knjižničnega gradiva za območje, ki ga knjižnica pokriva in ki nam govori o zgodovinskem, geografskem, etnološkem ter družbenem in kulturnem utripu nekega območja v preteklosti in danes. Osnovni cilj te posebne knjižnične dejavnosti je prebivalce v skladu z njihovimi potrebami tekoče informirati o aktualnih dogodkih in dogajanju na njihovem območju ter jih seznanjati s podobo razvoja lokalnega okolja (Goropevšek, 2000, str. 84).

Domoznanska zbirka je najpomembnejša zbirka sleherne splošne knjižnice in je namenjena širši javnosti. Da postane »domoznanska«, mora izpolnjevati vsaj enega od naslednjih meril: njena vsebina se nanaša na območje, je nastala na določenem območju ali so jo ustvarili avtorji določenega območja (Bon, 2011, str. 4). Del domoznanske zbirke so lahko tudi zasebne knjižnice pomembnih osebnosti oziroma zbiralcev z območja. Novljanova (2005, str. 26) ob tem dodaja, da domoznansko zbirko lahko tudi najmanjša knjižnica uporablja kot dejavnik oblikovanja javnosti. Sklenemo lahko, da domoznanska zbirka predstavlja kolektivni spomin lokalne skupnosti, ki je osnova za ustvarjanje identitete prostora in kraja.

V nadaljevanju domoznanstvo podrobneje umestimo v kontekst delovanja slovenskih splošnih knjižnic; v ta namen predstavimo glavne zakonske in podzakonske podlage, ki opredeljujejo izvajanje domoznanstva v splošnih knjižnicah, in podamo splošni pregled stanja izvajanja domoznanske dejavnosti v slovenskih splošnih knjižnicah.

Pri ugotavljanju delovanja in izvajanja domoznanske dejavnosti v slovenskih splošnih knjižnicah, ki temelji na zakonskih izhodiščih, si lahko pomagamo z obsežno raziskavo Domoznanska dejavnost v slovenskih splošnih knjižnicah in v Univerzitetni knjižnici Maribor, stanje na dan 31. 12. 2016 (Bon, 2018). Iz slednje izvemo, da vseh 58 splošnih knjižnic skladno z Zakonom o knjižničarstvu (Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1), 2001, 2. in 29. člen) zbira, obdeluje, hrani in posreduje domoznansko gradivo.

Vendar je iz omenjene raziskave tudi razvidno, da v nasprotju s 13. členom Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003), ki knjižnicam nalaga, da mora biti domoznansko gradivo postavljeno ločeno od ostalih delov knjižnične zbirke, tudi če to ni organizirano v posebno zbirko, večina krajevnih knjižnic (v nadaljevanju: KK) navaja, da tega gradiva v vseh organizacijskih enotah nimajo postavljenega ločeno, oziroma je deloma postavljeno ločeno, deloma pa skupaj z ostalim knjižničnim gradivom (Bon, 2018, str. 110). 12 splošnih knjižnic (ali 21 % vseh splošnih knjižnic) ima domoznansko gradivo postavljeno ločeno od ostalih delov knjižnične zbirke, pri čemer ni organizirano v posebno zbirko (Bon, 2018, str. 69). Tovrstno ureditev navajajo osrednje knjižnice (v nadaljevanju: OK), medtem ko imajo osrednje območne knjižnice (v nadaljevanju: OOK) domoznansko gradivo najpogosteje na domoznanskem oddelku in organizirano v posebne zbirke.

Organizacijo kulturnih prireditev, ki so povezane z dejavnostjo knjižnic, knjižnicam nalagata 16. člen ZKnj-1 (2001) in 11. člen Uredbe o osnovnih storitvah knjižnic (2003). Iz njiju razberemo, da knjižnica organizira prireditve, s katerimi promovira svoje knjižnične zbirke in storitve tako, da organizira posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami. Po drugi strani nam raziskava pokaže, da osrednji domoznanski dejavnosti, kot sta organizacija domoznanskih prireditev in razstavna dejavnost, izvaja 56 od 58 splošnih knjižnic (Bon, 2018, str. 28). 2. člen ZKnj-1 (2001) določa tudi posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev kot eno izmed dejavnosti knjižnice. Izsledki raziskave (Bon, 2018, str. 30) kažejo, da bibliografije izdelujejo vse OOK. Te storitve pa ne izvajajo manjše splošne knjižnice, in sicer 25 OK (45 %). Knjižnice v najmanjši meri opravljajo dejavnosti, ki so vezane na pripravo biografskih gesel za biografski leksikon v elektronski obliki (28 splošnih knjižnic) in dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami (24 splošnih knjižnic) (Bon, 2018, str. 106). Bibliografije izdelujejo v vseh OOK in v 23 od 48 OK. Splošne knjižnice svoje domoznanske vsebine v največji meri promovirajo preko spletnih strani in portalov (56 splošnih knjižnic oziroma 97 %), sledijo družbena omrežja (52 splošnih knjižnic oziroma 90 %). Promocijo preko televizije uporablja 32 splošnih knjižnic (55 %) (Bon, 2018, str. 107). Pri svojem delu se v največji meri povezujejo z drugimi vrstami knjižnic, društvi, zavodi, združenji in lokalnimi skupnostmi (53 splošnih knjižnic oziroma 91 %). Sledi sodelovanje, organiziranje in usklajevanje strokovnega dela z muzeji (51 splošnih knjižnic oziroma 88 %), osnovnimi šolami (47 splošnih knjižnic oziroma 81 %), arhivi (34 splošnih knjižnic oziroma 59 %) in s srednjimi šolami (32 splošnih knjižnic oziroma 55 %). V manjši meri poteka sodelovanje z galerijami (22 splošnih knjižnic oziroma 38 %) in z višjimi in/ali visokimi šolami (10 splošnih

knjižnic oziroma 17 %). Vsaj en domoznanski projekt letno v sodelovanju z drugimi sorodnimi ustanovami pripravi 48 splošnih knjižnic, medtem ko jih 10 tega ne izvede (Bon, 2018, str. 107).

14. člen Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003) določa, da imajo knjižnice za opravljanje dejavnosti domoznanske zbirke enega strokovnega delavca na prirast 5.000 enot domoznanskega gradiva letno, ob manjšem prirastu pa sorazmerno manj. Ob tem je potrebno upoštevati še dodatne naloge iz 16. člena ZKnj1 (2001), za katere 14. člen Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003) določa, da ima knjižnica še vsaj po 0,32 strokovnega delavca za vsako izmed nalog, ki jo izvaja. Izsledki raziskave (Bon, 2018, str. 55) kažejo, da je število zaposlenih za domoznansko dejavnost v OOK in OK neenakomerno porazdeljeno. V večini splošnih knjižnic zaposleni opravljajo domoznansko dejavnost zgolj del svojega delovnega časa. V 57 od 58 slovenskih splošnih knjižnicah je za potrebe izvajanja domoznanske dejavnosti zaposlenih samo 49,67 EPZ (ekvivalent polne zaposlitve)¹, iz česar je razvidno, da je domoznanska dejavnost v slovenskem knjižničnem prostoru kadrovsko podhranjena, saj ne izpolnjuje obstoječih zakonskih in podzakonskih aktov (Bon, 2018, str. 108).

Nadalje je med pogoji za izvajanje knjižnične javne službe navedeno, da morajo imeti knjižnice ustrezno usposobljene strokovne delavce (ZKnj-1, 2001, 36. člen), nacionalna knjižnica pa v sodelovanju z območnimi knjižnicami izobražuje zaposlene za potrebe izvajanja domoznanske dejavnosti (Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah, 2003, 15. člen). Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003) v 14. členu tudi določa, da morajo biti strokovni delavci, ki izvajajo to dejavnost, bibliotekarji ali višji knjižničarji. Izsledki raziskave (Bon, 2018, str. 109) kažejo, da ima 52 splošnih knjižnic strokovni kader s pooblastili (dovoljenje A) za vzajemno katalogizacijo monografskih publikacij ter za kreiranje zbirnih zapisov in zapisov za izvedena dela, sledi 45 splošnih knjižnic s kadrom, ki ima dovoljenje B za katalogizacijo sestavnih delov in kontinuiranih virov in 47 splošnih knjižnic s kadrom, ki ima dovoljenje C za katalogizacijo neknjižnega gradiva. Še manj jih ima dovoljenje za redakcijo zapisov v normativni bazi podatkov CONOR (24), najmanj (11) pa jih ima dovoljenje D za katalogizacijo antikvarnega gradiva. Iz taiste raziskave tudi izvemo, da se v vseh splošnih

---

¹ EPZ je mera števila zaposlenih delavcev v razmerju glede na enega zaposlenega s polnim delovnim časom v enem letu.

knjižnicah zaposleni, ki se ukvarjajo z domoznansko dejavnostjo, udeležujejo različnih strokovnih usposabljanj.

Vse slovenske splošne knjižnice (58) posredujejo domoznanske informacije; najpogosteje po osebni poti, nato po telefonu in najmanj po elektronski pošti. 4 knjižnice so še navedle, da jih posredujejo še preko družbenih omrežij, spletnih portalov, strokovnih objav ali referenčnega servisa »Vprašaj knjižničarja« (Bon, 2018, str. 110).

Knjižnice v skrbi za pravilno zaščito in hranjenje gradiva v skladu z načeli IFLE namenjajo največ pozornosti zagotavljanju varnosti in preprečevanju nesreč v knjižničnih zgradbah in okolici (IFLA načela za hrambo knjižničnega gradiva in predpisano ravnanje z njim, 2000). Tako stanje v že omenjeni raziskavi navaja 55 od 58 splošnih knjižnic. Sledi izvajanje reprodukcije gradiva (fotokopiranje, mikrofilmanje in digitalizacija) (Bon, 2018, str. 110).

Izvajanje posebnih nalog OOK urejata ZKnj-1 (2001) in Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah (2003), ki podrobneje opredeljuje izvajanje štirih posebnih nalog OOK. Med slednje sodita tudi nudenje strokovne pomoči knjižnicam območja ter koordinacija zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva na svojem območju. Izsledki raziskave (Bon, 2018, str. 111) kažejo, da je 9 od 10 OOK sodelovanje s knjižnicami na območju na področju domoznanske dejavnosti ocenilo kot »dobro«. Tudi OK so bile na tem področju sodelovanja z OOK v večini (92 %) zadovoljne (Bon, 2018, str. 87). Velika večina splošnih knjižnic domoznansko gradivo tudi digitalizira in ga nato v digitalni obliki javno objavi. Iz raziskave je še razvidno, da OOK v sklopu izvajanja posebnih nalog izvajajo tudi digitalizacijo za OK.

Omembe vredna so tudi načela v IFLA/UNESCO manifestu o splošnih knjižnicah, ki navajajo, da morajo biti storitve knjižnic na voljo vsem, ne glede na starost, spol, raso, versko pripadnost, nacionalnost, jezik ali socialni status, tudi uporabnikom, ki iz kakršnih koli vzrokov potrebujejo prilagojene storitve (IFLA/UNESCO Public Library Manifesto, 1994). IFLA je pripravila še vrsto drugih dokumentov in smernic, ki pomagajo knjižnicam pri obravnavi posameznih skupin uporabnikov s posebnimi potrebami; za našo nalogo so še posebej zanimive smernice storitev za multikulturne skupnosti (IFLA/UNESCO Multicultural Library Manifesto, 2012). Iz dokumenta izhaja, da multikulturne storitve niso neke posebne storitve. Storitve splošnih knjižnic morajo biti prilagojene tudi kulturnim in jezikovnim posebnostim okolja, zlasti marginaliziranih skupin. »Cilj večkulturnih knjižnic je, da bi postale arene učenja, kulturna središča, prostori srečevanja, kraji oblikovanja mnenj in kraji aktivne integracije« (Pehar, 2007,

str. 247). Manifest je mogoče uporabiti na zelo realen in praktičen način s ciljem vpliva na pozitivne spremembe v družbi.

V nadaljevanju sledi pregled raziskav in drugih dokumentov, ki so povezani z našim področjem raziskave in se navezujejo na evalvacijo uspešnosti delovanja domoznanske dejavnosti v splošnih knjižnicah. Ugotovili smo, da jih v slovenskem knjižničnem prostoru ni veliko. Za splošne knjižnice lahko navedemo nekaj primerov.

Iz poročila o delu Mestne knjižnice Ljubljana za leto 2009 je denimo razvidno oblikovanje strateških ciljev, vključno z ukrepi, dejavnostmi, pričakovanimi učinki in kazalniki uspešnosti (Mestna knjižnica Ljubljana, 2010). Dejavnosti so v poročilu opremili s časovnimi okviri in nosilci. Določili so 14 kazalnikov (od števila aktivnih članov do števila dostopov do naročenih elektronskih virov), ki jih je možno spremljati neposredno v sistemu COBISS in v računovodskem sistemu knjižnice. Na ta način so lahko kasneje ocenili uspeh pri doseganju zastavljenih ciljev primerjalno z letom 2008.

Iz poročila za obdobje 2007–2009 za izvajanje dejavnosti posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic zasledimo, da je bilo OOK-jem za merjenje uspešnosti razvoja izvajanja območnih nalog predlaganih nekaj kazalnikov in kazalcev uspešnosti izvajanja štirih posebnih območnih nalog (Bon idr., 2010). Nekateri kazalniki se neposredno dotikajo območne dejavnosti domoznanstva (npr. število objavljenih digitalnih dokumentov z metapodatki na Kamri² za območje in prirast domoznanskega gradiva) (Bon idr., 2010, str. 47). V letnem poročilu Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK) za leto 2019 smo zasledili obsežen nabor kazalcev in kazalnikov uspešnosti delovanja knjižnice, uporabljenih za oceno izvedenega programa primerjalno z letom 2018 (Narodna in univerzitetna knjižnica, 2020).

S področja evalvacije uspešnosti delovanja domoznanske dejavnosti slovenskih splošnih knjižnic smo zasledili le dokument Domoznanska dejavnost v splošnih knjižnicah Gorenjske regije: analiza stanja na dan 31. 12. 2016 (Zeni Bešter, 2017). V analizi je avtorica ocenila uspešnost delovanja domoznanskih oddelkov Gorenjske regije v primerjavi z rezultati na

---

² Regijski portal Kamra je spletno mesto, ki združuje digitalizirane vsebine s področja domoznanstva v knjižnicah in drugih lokalnih kulturnih ustanovah.

državni ravni, ki jih navaja dokument Domoznanska dejavnost v slovenskih splošnih knjižnicah in v Univerzitetni knjižnici Maribor, stanje na dan 31. 12. 2016 (Bon, 2018).

2.2 DOMOZNANSKA DEJAVNOST OSREDNJE KNJIŽNICE SREČKA VILHARJA KOPER

2.1.1 Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper danes

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper – Biblioteca centrale Srečko Vilhar Capodistria je splošna knjižnica, ki opravlja knjižnično dejavnost kot javno službo za območje Mestne občine Koper (Pravilnik o splošnih pogojih poslovanja Osrednje knjižnice Srečka Vilharja, 2012). Knjižnica izvaja tudi naloge območne knjižnice za Obalno-kraško območje za naslednje knjižnice: Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica, Mestna knjižnica Izola, Mestna knjižnica Piran, Knjižnica Bena Zupančiča Postojna in Kosovelova knjižnica Sežana.

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper ima v upravljanju naslednje premično in nepremično premoženje: matično stavbo knjižnice na Trgu Brolo 1, prostore v Verdijeve ulici 2 (Oddelek za mlade), prostore v Bernetičevi ulici 2 (Enota Markovec), prostore v Tomšičevi ulici 6 (Enota Semedela), prostore v Čevljarski ulici 22 (Oddelek za italijaniko), prostore v Bevkovi ulici 1 (Knjižnica Ankaran) in skladiščne prostore pri Intereuropi, kjer je tudi bibliobusna garaža. Knjižnica uporablja računalniško komunikacijsko infrastrukturo z dostopom do svetovnega spleta in je polnopravni član slovenskega knjižničnega sistema COBISS.

2.1.2 Kratka predstavitev domoznanskega oddelka Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper

Domoznanski oddelek OKSV je bil ustanovljen 1. 1. 1975, ko sta se v Koprju združili Ljudska in Študijska knjižnica, in sicer na sugestijo republiške matične službe, naj se ukine časopisni oddelek in ustanovi domoznanski (Šalamun, 1985, str. 42). Na osnovi podatkov iz COBISS-a na dan 18. 11. 2019, šteje domoznanski oddelek skupno 18.202 naslovov oz. 23.028 inventarnih enot gradiva. Od zgoraj navedenega je knjižnega gradiva 15.969 naslovov (16.891 inventarnih enot). Vse knjižnično gradivo je postavljeno po tekoči številki (numerus). Periodike (revije in časopisi) je 556 naslovov (4.418 inventarnih enot), nahaja se v ločenem depozitu za serijske publikacije na podstrešju. Nekonjižnega gradiva je 1.677 naslovov (1.719 enot), nahaja se v

ločenih kabinetih na podstrešju. Več zbirk je v knjižničnem katalogu označenih s črko D, najdragocenejše gradivo pa je označeno še z dodatno črko R = rara (redke in dragocene knjige).

2.1.3 Dejavnosti Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper za pripadnike italijanske narodne skupnosti

Kot knjižnica na narodnostno-mešanem območju Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper izvaja tudi dejavnosti za pripadnike tu živeče italijanske narodne skupnosti. Gre za posebne naloge, ki izhajajo neposredno iz pravnega reda Republike Slovenije. Ustava Republike Slovenije štiti tri narodne skupnosti, med katerimi je tudi italijanska, in jim dodeljuje posebne pravice, ki so podrobneje urejene z zakonodajo. V Sloveniji se varstvo manjšin izvaja na narodnostno mešanih območjih, in sicer po načelu pozitivne diskriminacije.³

Zakonsko je določeno, da »Splošne knjižnice na narodnostno mešanih območjih zagotavljajo tudi knjižnično dejavnost, namenjeno pripadnikom italijanske in madžarske narodne skupnosti ter romske skupnosti. Te knjižnice zagotavljajo pripadnikom teh skupnosti komuniciranje v njihovem jeziku. Splošne knjižnice iz prejšnjega odstavka pripravijo program dejavnosti v soglasju s predstavniki narodnih skupnosti« (ZKnj-1, 2001, 25. člen). Soglasje narodne skupnosti k celotnemu letnemu programu knjižnice pa zagotavlja prisotnost predstavnika narodne skupnosti v svetu zavoda, ki vsako leto sprejema program dela.

Za izvajanje knjižnične dejavnosti za pripadnike narodne skupnosti imajo splošne knjižnice na voljo dva dodatna delavca z aktivnim znanjem jezika narodne skupnosti. »Knjižnice, ki delujejo na teh območjih, se dogovorijo o skupnem zagotavljanju dejavnosti za potrebe narodne skupnosti. Soglasje k sistemizaciji knjižnic za del dejavnosti, namenjen manjšinski narodni skupnosti, izda ministrstvo, pristojno za kulturo« (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, 2003, 14. člen). Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper ima tako enega zaposlenega bibliotekarja z aktivnim znanjem italijanskega jezika, Mestna knjižnica

---

³ »Pozitivno diskriminacijo v širšem pomenu lahko opredelimo kot uveljavljanje posebnega pravnega položaja in/ali pravic, ki je namenjeno preprečevanju manj ugodnega položaja in spodbujanju oziroma ustvarjanju enakih možnosti določenih kategorij oseb (šibkejših, socialno ogroženih članov družbe, pripadnikov etničnih manjšin, žensk, starejših...) na področju vzgoje in izobraževanja, zaposlovanja in delovnih razmerij« (Flander, 2004, str. 99–100).

Izola in Mestna knjižnica Piran pa vsaka po 0,5 EPZ zaposlenega.

Na narodno mešanem območju, kjer živita avtohtoni italijanska in madžarska narodna skupnost, ima splošna knjižnica v zbirki najmanj štiri enote gradiva na prebivalca, pripadnika narodne skupnosti, v jeziku te narodne skupnosti (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, 2003, 11. člen). Pomemben je tudi 11.b člen tega pravilnika, ki določa letni prirast monografskih publikacij, neknjižnega gradiva in serijskih publikacij tudi za avtohtone narodne skupnosti iz sredstev občin in države ali iz drugih virov prirasta gradiva (zamenja, dar). Nakup knjižničnega gradiva in dejavnosti knjižnic so izvorno dolžne financirati občine, in to za vse prebivalce na območju, ki jih pokriva posamezna knjižnica, vključno s pripadniki narodnih skupnosti (ZKnj-1, 2001, 52. člen). Država z dodatnim financiranjem splošnih knjižnic dopolnjuje sredstva občin; Ministrstvo, pristojno za kulturo, jim namenja dodatna sredstva za delni nakup knjižničnega gradiva in računalniške opreme, za obdelavo, posredovanje knjižničnega gradiva in informacijskih virov ter različne druge dejavnosti pripadnikov italijanske (in madžarske) narodne skupnosti (npr. projekti bralne kulture, knjižne in knjižnične vzgoje ter informacijskega opismenjevanja uporabnikov pripadnikov narodne skupnosti itd.).

V nadaljevanju bomo pregledali, kako so zgoraj omenjena določila prisotna v temeljnih dokumentih Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper.

Skrb in dovezetnost za večkulturnost in večjezičnost sta prisotni v številnih členih ustanovitvenega odloka in Pravilnika o splošnih pogojih poslovanja Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper, in sicer v delih, kjer je govora o organih in poslovanju zavoda. Za izvolitev mora direktor zavoda, v skladu s 13. in 17. členom Odloka o ustanovitvi Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper (2004), poleg zakonsko določenih izpolnjevati še druge pogoje, in sicer aktivno znanje italijanskega jezika. Iz istega dokumenta lahko razberemo, da ima svet knjižnice sedem članov, sestavljajo pa ga predstavniki ustanoviteljice med strokovnjaki s področja dela javnega zavoda, financ in pravnih zadev ter predstavnik italijanske narodne skupnosti. Knjižnica pripadnikom narodne skupnosti zagotavlja možnosti komuniciranja v njihovem jeziku tako, da zaposleni obvladajo oba jezika, ob tem pa poskrbijo za dvojezične napise, informativna sporočila, vabila, napise, programe, poročila in druga gradiva, ki so pomembna za izvajanje dejavnosti splošne knjižnice za pripadnike narodne skupnosti. Iz dokumenta o nabavni politiki Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper izvemo, da je tudi nabavna politika

knjižnice skladna z načelom večkulturnosti in večjezičnosti in da je treba tudi domoznansko zbirko ažurno dopolnjevati (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2011).

Nekateri oddelki Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper izvajajo dejavnosti, ki so namenjene izključno pripadnikom italijanske narodne skupnosti. Tako na primer Oddelek za mlade bralce izvaja ure pravljic za otroke v italijanskem jeziku. Največji obseg dejavnosti za pripadnike italijanske narodne skupnosti pa knjižnica izvaja v Oddelku za italijaniko, ki je bil leta 1986 namensko ustanovljen za zadovoljevanje knjižničnih in informacijskih potreb pripadnikov italijanske narodne skupnosti v Kopru. Oddelek za italijaniko je zadolžen tudi za koordinacijo knjižnične dejavnosti za italijansko narodnostno skupnost v štirih obalnih občinah: Kopru, Ankaranu, Izoli in Piranu. V sklopu Oddelka za italijaniko delujeta tudi Čitalnica Fulvia Tomizze in Infolibro – Kotiček italijanske knjige.

Oddelek za italijaniko na podlagi vsakoletnega neposrednega poziva Ministrstva za kulturo za pripravo programa dejavnosti splošne knjižnice za pripadnike narodne skupnosti pripravi svoj program v soglasju s predstavniki italijanske samoupravne narodne skupnosti. V okviru svetovalno-razvojnih nalog taisti oddelek spremlja tudi delovanje šolskih in drugih knjižnic narodne skupnosti, jim svetuje in z njimi sodeluje (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2019).

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper ima poseben posluh za sodelovanje v različnih projektih tudi z manjšinskimi ustanovami in organizacijami na obeh straneh meje, s katerimi uspešno pridobiva sredstva s prijavi na ciljne evropske razpise s področja kulture – primer dobre prakse je projekt Jezik – Lingua (2007–2013). S tem projektom je knjižnica pridobila sredstva za dokončno (ustrezno) ureditev svojih najdragocenejših zbirk (zbirka Antiphonaria, zbirka Rara, rokopisna zbirka, zbirke samostanskih fondov Sv. Ane in Sv. Marte in fond Bibliotece Civice) in njihovo delno digitaliziranje ter objavo na posebnem portalu knjižnice OPAL Online Public Access Library, Knjižnica Koper (<http://opal.kp.sik.si/>). Med novejše projekte (2018) sodita tudi lokalni medinstitucionalni projekt in posebna aplikacija za pametne telefone »Grisoni«, ki na sodoben in privlačen način prikazuje knjižni fond plemiške družine Grisoni, hranjen v koprski knjižnici.

3 RAZISKAVA

Predmet raziskave je merjenje uspešnosti delovanja domoznanskega oddelka OKSV, tako pri izvajanju osnovne dejavnosti kakor tudi pri skrbi za uresničevanje pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti.

3.1 NAMEN, CILJI IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Namen raziskave je na osnovi njenih rezultatov opredeliti morebitne ukrepe za povečanje vloge in pomena domoznanske dejavnosti in gradiva Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper v lokalnem okolju.

Cilji raziskave:

- ugotoviti razvitost domoznanske dejavnosti v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper;
- ugotoviti uresničevanje posebnih pravic pripadnikov italijanske narodnosti v okviru domoznanske dejavnosti knjižnice;
- izmeriti uspešnost dejavnosti domoznanskega oddelka v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper;
- pripraviti izhodišča in predloge za povečanje prepoznavnosti ter vloge domoznanske dejavnosti in zbirke v lokalnem okolju knjižnice.

Pri zasnovi raziskave, njeni metodologiji ter uporabljenih raziskovalnih metodah so nas vodila naslednja raziskovalna vprašanja:

- Ali ima domoznanski oddelek knjižnice primeren obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva, primerno število usposobljenega strokovnega kadra in/ali deluje v primernih prostorih z ustrezno opremo, ali digitalizira domoznansko gradivo in kako organizira domoznanske dejavnosti?
- Ali domoznanski oddelek posluje dvojezično in izvaja dejavnosti/storitve za pripadnike italijanske narodne skupnosti na enaki ravni kot za pripadnike večinskega naroda?
- V kolikšni meri je domoznanski oddelek pri svoji dejavnosti uspešen?

3.2 METODOLOGIJA RAZISKAVE

Kot raziskovalno metodo smo uporabili študijo primera, ki predstavlja eno od vrst kvalitativnih raziskav. Pri analizi raziskovalnega problema in raziskovalnih podatkov smo uporabili

deskriptivno metodo.

Na osnovi temeljnih ugotovitev ter analize že opravljenih raziskav o domoznanski dejavnosti v slovenskih splošnih knjižnicah smo pripravili mersko orodje za evalvacijo razvitosti in uspešnosti domoznanske dejavnosti v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper.

Pri pripravi raziskovalnega instrumentarija za ugotavljanje razvitosti in uspešnosti domoznanske dejavnosti Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper smo uporabili naslednjo literaturo: Domoznanska dejavnost v splošnih knjižnicah Gorenjske regije: analiza stanja na dan 31. 12. 2016 (Zeni Bešter, 2017) ter Domoznanska dejavnost v slovenskih splošnih knjižnicah in v Univerzitetni knjižnici Maribor, stanje na dan 31. 12. 2016 (Bon, 2018). Raziskavi sta bili vodilo za našo analizo predvsem pri izbiri pristopa in določanju vsebinskih področij. Za področje uresničevanja pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti smo uporabili elemente, ki smo jih zasledili v delih Drugačno v splošnem (Novljan, 2001) in Skrb za varstvo manjšin v slovenskih zakonih in normativih za knjižnice (Marković, 1998).

Na podlagi zgoraj omenjenega smo identificirali in podrobneje analizirali šest vsebinskih področij, ki so predstavljala osnovo za našo analizo in nam pomagala preveriti zastavljena raziskovalna vprašanja, in sicer:

1. organizacija knjižnične domoznanske dejavnosti,
2. obseg, izbor in način strokovne obdelave domoznanskega gradiva,
3. strokovno osebje domoznanskega oddelka,
4. prostor in oprema za domoznansko gradivo,
5. digitalizacija domoznanskega gradiva,
6. dvojezično poslovanje in dejavnosti za pripadnike italijanske narodne skupnosti v domoznanskem oddelku.

Prvo raziskovalno vprašanje smo preverili na podlagi analize prvih petih vsebinskih področij. Drugo raziskovalno vprašanje smo preverili na podlagi analize šestega vsebinskega področja. Tretje raziskovalno vprašanje smo preverili na podlagi analize vseh šestih vsebinskih področij.

3.3 UGOTAVLJANJE RAZVITOSTI

Podatke smo analizirali po vnaprej določenih vsebinskih sklopih domoznanske dejavnosti, ki

so vključevali nabor 26 elementov dejavnosti. Pri ugotavljanju razvitosti domoznanske dejavnosti Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper v primerjavi s podobno razvitimi domoznanskimi oddelki v Sloveniji oz. primerjalno z nacionalnim nivojem, smo se naslonili na notranja poročila in druge dokumente Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper ter na rezultate anketnega vprašalnika o domoznanskem stanju na območju svoje knjižnice na dan 31. 12. 2016, ki nam ga je posredovala sodelavka L. Chersicola, izvajalka domoznanskih območnih nalog knjižnice (osebna komunikacija, 12. 12. 2019), in je del že omenjene nacionalne raziskave Domoznanska dejavnost v slovenskih splošnih knjižnicah in v Univerzitetni knjižnici Maribor, stanje na dan 31. 12. 2016.

3.3.1 Organizacija knjižnične domoznanske dejavnosti

Organizacija in koordinacija strokovne obdelave domoznanskega gradiva

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper je osrednja območna knjižnica in kot taka načrtuje in koordinira pridobivanje domoznanskega gradiva za knjižnice na svojem območju ter organizira bibliografsko obdelavo vseh vrst domoznanskega gradiva s svojega območja v sistemu COBISS (Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah, 2003, 11. člen). Domoznanski oddelek OKSV je vključen v nacionalni bibliografski sistem COBISS in ima organizirano strokovno obdelavo gradiva na lastnem oddelku in na oddelku za obdelavo. Osrednje knjižnice na območju, ki prav tako hranijo domoznanske zbirke (nimajo pa domoznanskega oddelka), strokovno obdelavo domoznanskega gradiva opravljajo samostojno. Domoznanski oddelek OKSV obdeluje pretežno članke, ki se nanašajo na »domoznanske« dejavnosti in novice, ki zadevajo le Osrednjo knjižnico Srečka Vilharja Koper. Kot je razvidno iz COBISS-a, ostale knjižnice na območju obdelujejo tudi »domoznanske« novice, ki se nanašajo ne le na njihovo območje, ampak tudi na širše Obalno-kraško območje. Poleg tega druge knjižnice obdelujejo tudi članke širše domoznanske vsebine in ne le knjižničnih. Koprski domoznanski oddelek drugim knjižnicam na območju ponuja pomoč pri razreševanju identitet lokalnih avtorjev in gesel, vendar le po njihovi predhodni zahtevi. Drugih oblik koordinacije strokovne obdelave domoznanskega gradiva na območju nismo zasledili.

Iz raziskave, ki jo je opravila avtorica Bon s sodelavci, izvemo, da polovica OOK strokovno obdeluje gradivo v okviru domoznanskega oddelka in/ali na oddelku za obdelavo. Druga polovica OOK pa gradivo obdeluje na oddelku za obdelavo gradiva ali na drugih oddelkih (Bon, 2018, str. 4–25). V anketnem vprašalniku o domoznanskem stanju na dan 21. 12. 2016 je naša

knjižnica, podobno kot ostale OOK, sodelovanje s knjižnicami območja ocenila kot »dobro« zlasti pri izgradnji skupnih, tj. regijskih spletnih portalov (Primorci.si in Dobreknjige.si), in na področju digitalizacije knjižnega gradiva. Na drugi strani pa so bile ocene OK Obalno-kraškega območja o zadovoljstvu glede sodelovanja s svojo OOK v povprečju višje kot na nacionalni ravni (Bon, 2018, str. 111).

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da sta *organizacija in koordinacija strokovne obdelave domoznanskega gradiva* v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper delno razviti.

Dejavnosti za predstavitev zbirke domoznanskega gradiva in domoznanske dejavnosti

Domoznanski oddelek OKSV prireja razstave, simpozije, znanstvene posvete in organizira predavanja, ki jih nato predstavi v svoji reviji *Studia iustinopolitana*, knjižne dragocenosti pa redno predstavlja v zbirki *Bibliotheca iustinopolitana*. Na prireditvah predstavlja predvsem zgodovinsko pomembne osebnosti ali družine, ki so zaznamovale Koper in okolico (npr. Grisonijeva zapuščina, teološko filozofsko delo redovnika Monalda in dela humanista Marca Petronia Caldane). Svoje dejavnosti oddelek predstavlja tudi v letnem promocijskem poročilu zavoda Morje idej. Iz Letnega poročila Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper za leto 2018 izvemo, da domoznanski oddelek OKSV redno obiskujejo učenci osnovnih in srednjih šol ter študenti koprške univerze (okoli 40 obiskov na letni ravni) in izvaja bibliopedagoške dejavnosti ter »reprezentanco za Mestno občino Koper ob diplomatskih obiskih« (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2019). Iz istega dokumenta je razvidno, da domoznanski oddelek OKSV dopolnjuje biografska gesla za spletni biografski leksikon Primorci.si (24 novih gesel leta 2018) in sodeluje pri izgradnji spletnega portala slovenskih splošnih knjižnic Dobreknjige.si (ena knjiga leta 2018). V bazi CONOR je v letu 2018 oddelek izdelal 414 novih zapisov (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2019).

Obseg in raznolikost dejavnosti, ki jih domoznanski oddelek OKSV izvaja na tem področju, presegata povprečje predstavitvenih dejavnosti splošnih knjižnic, navedenih v raziskavi (Bon, 2018, str. 28–29).

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da so *dejavnosti za predstavitev zbirke domoznanskega gradiva in domoznanske dejavnosti* v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper dobro razvite.

Dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami

Vsaka splošna knjižnica je dolžna zagotoviti storitve tudi za skupine prebivalcev s posebnimi potrebami (ZKnj-1, 2001, 16. člen) oz. »za opravljanje nalog na domoznanskem in informacijskem področju oz. za opravljanje dejavnosti za skupine uporabnikov s posebnimi potrebami, tudi v sodelovanju z drugimi knjižnicami, organizira posebne zbirke knjižničnega gradiva, vendar le takrat, ko ima najmanj 5.000 naslovov takega gradiva (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, 2003, 12. člen).

V Poročilu o dejavnostih v splošnih knjižnicah za uporabnike s posebnimi potrebami v letu 2018 je za Osrednjo knjižnico Srečka Vilharja Koper navedena široka paleta dejavnosti za vse skupine uporabnikov s posebnimi potrebami, od slabovidnih do gibalno oviranih, vendar se nobena od teh ne nanaša na domoznanski oddelk (Narodna in univerzitetna knjižnica, 2019, str. 29). V anketnem vprašalniku o domoznanskem stanju na območju naše knjižnice na dan 31. 12. 2016 je sicer navedeno, da se v domoznanskem oddelku OKSV izvajajo tudi dejavnosti, namenjene uporabnikom s posebnimi potrebami, vendar iz pregledanega poročila o delu za leto 2018, to ni razvidno (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2019). V slovenskem merilu je sicer 24 od 58 splošnih knjižnic izjavilo, da izvajajo domoznanske dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami (Bon, 2018, str. 28).

Na osnovi navedenega ugotavljamo, da v domoznanskem oddelku OKSV *dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami* niso zagotovljene.

Izdelava domoznanskih bibliografij

2. člen ZKnj-1 (2001) določa posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev kot eno izmed dejavnosti knjižnice. Domoznanski oddelk OKSV izdeluje bibliografije predvsem za samostojne raziskovalce. Tako je iz pregledanega poročila o delu za leto 2018 razvidno, da je desetim samostojnim raziskovalcem Obalno-kraškega območja omenjeni oddelk pripravil osebne bibliografije, redaktiral bibliografske zapise ter uredil normativne zapise v sistemu COBISS. V sodelovanju z italijansko narodno skupnostjo v Piranu je oddelk pripravil osebno bibliografijo Almeriga Apollonia (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2019). V sodelovanju z oddelkom Slovenska bibliografija Nacionalne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani je domoznanski oddelk OKSV za spletno izdajo bibliografije domoznanskih serijskih publikacij pripravil seznam serijskih publikacij na Obalno-kraškem območju, izdanih v obdobju od leta 2013 do leta 2017 (Osrednja knjižnica

Burra, A., Vloga domoznanske dejavnosti in zbirk na narodnostno mešanem območju: primer Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Srečka Vilharja Koper, 2019, str. 53). Podatkov o drugih domoznanskih bibliografijah, ki bi se nanašali na leto 2018, nismo zasledili. Bibliografije sicer izdelujejo v vseh OOK in v 23 od 48 OK (Bon, 2018, str. 30).

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je v domoznanskem oddelku OKSV *izdelovanje domoznanskih bibliografij* delno razvito.

Promocija domoznanskih vsebin (mediji in družbena omrežja)

Za promocijo domoznanskih vsebin domoznanski oddelek OKSV nima pripravljene posebne strategije. Izvaja pa ciljno promocijo domoznanskih dejavnosti z letnimi domoznanskimi simpoziji, kjer tako strokovni kot tudi širši javnosti predstavlja najdragocenejše knjige in lokalne zgodovinske osebnosti. Te dogodke redno promovira tudi v lokalnih časopisih (Primorske novice, Voce del popolo, Primorski dnevnik), preko radijskih in televizijskih programov regionalnega centra Koper in občasno tudi na družbenih omrežjih (Facebookova stran knjižnice). Način promocije domoznanskih vsebin, ki jih domoznanski oddelek OKSV izvaja, je podoben promocijam drugih splošnih knjižnic (Bon, 2018, str. 33–34).

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper *promocija domoznanskih vsebin* primerno razvita.

Sodelovanje, organiziranje in usklajevanje strokovnega dela na področju domoznanske dejavnosti z drugimi sorodnimi ustanovami

Domoznanski oddelek OKSV, kakor tudi celotna knjižnica, tvorno prispevata h kulturnemu utripu mesta in okolice in sta aktiven dejavnik povezovanja ter oblikovanja dvojezične identitete tega prostora. Iz poročila knjižnice o delu v letu 2018 izvemo, da oddelek najpogosteje sodeluje z drugimi knjižnicami na območju, Narodno in univerzitetno knjižnico, Mestno občino Koper, obalnimi galerijami, Fakulteto za humanistične študije Koper, Pokrajinskim muzejem in Pokrajinskim arhivom v Kopru, Društvom za antične in humanistične študije Ljubljana, Frančiškanskim samostanom sv. Ane Koper, Minoritskim samostanom sv. Frančiška Piran, Škofijo Koper, Društvom blaženega diakona Eliaz in številnimi drugimi društvi, zavodi, združenji in lokalnimi skupnostmi kakor tudi z organizacijami slovenskih zamejcev in italijanske narodne skupnosti (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2019).

V tem okviru je domoznanski oddelek OKSV najpogosteje glavni prireditelj/organizator

skupnih dogodkov, kot npr. pri posvetu o Grisonijeви zapuščini, letnih strokovnih posvetih Monaldovi dnevi in drugih posvetih, posvečenih npr. delu humanista Marca Petronia Caldane. Prireditve se izvajajo pretežno s finančno podporo Mestne občine Koper, ki pogosto zagotovi tudi prireditvene prostore (Pretorska palača). Vodja domoznanskega oddelka mag. Peter Štoka tovrstne posvete pogosto vodi in/ali na njih predava. Delo in usklajevanje dejavnosti z omenjenimi zavodi in društvi poteka že vrsto let ter po ustaljeni praksi.

Izsledki raziskave (Bon, 2018, str. 37) kažejo, da je raznolikost sodelovanja domoznanskega oddelka OKSV podobna kot v drugih splošnih knjižnicah, navedenih v raziskavi.

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je *sodelovanje, organiziranje in usklajevanje strokovnega dela z drugimi sorodnimi ustanovami na področju domoznanske dejavnosti v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper primerno razvito.*

Priprava vsaj enega domoznanskega projekta letno

Domoznanski oddelk OKSV pripravlja na letni ravni več domoznanskih projektov, tako v lastnem okviru kakor tudi v sodelovanju z drugimi ustanovami, in sicer: razstave, mednarodne znanstvene posvete, predstavitve zbirk itn. Leto 2018 je bilo evropsko leto kulturne dediščine. V tem okviru je oddelk sodeloval pri osrednjem projektu Mestne občine Koper s strokovnim simpozijem, razstavo in pripravo kataloga dragocenih knjig koprskega plemiča Francesca Grisonija. V letu 2019 je oddelk soorganiziral posvet o sv. Monaldu in dvodnevni znanstveni posvet o Santoriju Santoriju. Iz nacionalne raziskave je razvidno, da 48 splošnih knjižnic pripravi vsaj en domoznanski projekt letno v sodelovanju z drugimi sorodnimi ustanovami (Bon, 2018, str. 38).

Na osnovi navedenega ugotavljamo, da domoznanski oddelk OKSV *pripravi vsaj en domoznanski projekt letno.*

Načrti na področju ureditve domoznanske dejavnosti v naslednjem triletnem obdobju

V strateškem načrtu Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper za obdobje 2015–2019, ki nam ga je posredovala sodelavka L. Malec, vodja službe za izvajanje območnih nalog v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper (osebna komunikacija, 28. 10. 2020), je zaslediti le splošne smernice za dopolnjevanje domoznanske zbirke *Memoria patriae*, za sledeče triletno obdobje pa ni zaslediti načrtov in/ali dokumentov s področja ureditve domoznanske dejavnosti.

»Največ splošnih knjižnic načrtuje oblikovanje domoznanske zbirke (28 splošnih knjižnic oziroma 48 %) in ustrezno varovanje in zaščito gradiva (skladno z načeli IFLA) (29 splošnih knjižnic oziroma 50 %). Oblikovanje samostojnega domoznanskega oddelka načrtuje 11 splošnih knjižnic (19 %), zaposlitev strokovnega delavca za domoznansko dejavnost pa 8 splošnih knjižnic (14 %)« (Bon, 2018, str. 107).

Na osnovi navedenega ugotavljamo, da domoznanski oddelek OKSV nima *načrtov na področju ureditve domoznanske dejavnosti v naslednjem triletnem obdobju*.

3.3.2 Obseg, izbor in način strokovne obdelave domoznanskega gradiva

Evidentiranje in posebno označevanje domoznanskega gradiva znotraj knjižnice

Splošne knjižnice pri strokovni obdelavi in hranjenju domoznanskega gradiva sledijo navodilom nacionalne knjižnice (ZKnj-1, 2001, 24. člen). Posebej se evidentirajo zapuščine in posebne zbirke gradiva, ki so del domoznanske zbirke. Bibliografski zapisi se opremljajo s podatki, ki omogočajo izdelavo izpisov o domoznanskem gradivu (Navodila za strokovno obdelavo in hranjenje nacionalno pomembnega domoznanskega knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah, 2012, 4. in 5. člen). V sistemu COBISS se domoznansko gradivo Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper označuje na podlagi zgoraj navedenih navodil NUK. Uporabljajo se označevanja v poljih za lokalne potrebe in enotne inventarne opombe za zapuščine in posebne zbirke, ki so shranjene v različnih prostorih knjižnice. Znotraj knjižnice se domoznansko gradivo označuje s posebno siglo »dom«, in sicer:

- a) na listkovnih katalogih s posebno oznako »dom« kot podlokacijo,
- b) od leta 1990 v vzajemnem katalogu COBISS, v podpolju 992 b.

»Enotno dogovorjeno oznako »dom« domoznanskemu gradivu v vzajemnem bibliografskem sistemu v podpolju 992b dodeljuje 41 (71 %) slovenskih splošnih knjižnic. Izključno samo to oznako dodeljuje 29 splošnih knjižnic (50 %), medtem ko jih 12 (21 %) poleg enotne oznake "dom" dodeljuje še druge oznake« (Bon, 2018, str. 25).

Na osnovi navedenega ugotavljamo, da se v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper *posebno evidentiranje in označevanje domoznanskega gradiva* izvajata.

Obdelava domoznanskega gradiva v računalniškem katalogu

»Območna knjižnica je dolžna organizirati bibliografsko obdelavo vseh vrst domoznanskega gradiva s svojega območja v sistemu COBISS, tudi polpubliciranega gradiva, serijskih publikacij in člankov, po kriterijih, določenih za potrebe slovenske bibliografije« (Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah, 2003, 13. člen). Vse gradivo knjižnice mora biti obdelano v vzajemnem nacionalnem sistemu COBISS.

Čeprav se domoznansko gradivo Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper v sistemu COBISS obdeluje že od leta 1991, je na oddelku še vedno veliko število gradiva neobdelanega in dostopnega le s pomočjo starih listkovnih katalogov. Iz anketnega vprašalnika o domoznanskem stanju na območju naše knjižnice na dan 21. 12. 2016 izhaja, da je bilo na domoznanskem oddelku leta 2016 19.375 naslovov knjig in 24.433 inventariziranih enot knjig. Isto poročilo navaja oceno, da od navedenega še ni bilo računalniško obdelanih kar 10.433 enot starejšega dragocenega gradiva. Zbirka serijskih publikacij je štela 1.094 naslovov, od tega 8.530 inventariziranih enot in 4.515 ne računalniško inventariziranih enot. Zbirka rokopisov je štela 312 naslovov, od tega je bilo 317 enot računalniško obdelanih, 196 pa ne. Zbirka slikovnega gradiva je štela 7.215 naslovov/inventariziranih enot, od teh jih 6.482 ni bilo obdelanih v sistemu COBISS.

Zaradi nepopolnosti podatkov, navedenih v izsledkih raziskave (Bon, 2018), ugotovljenega stanja domoznanskega gradiva (knjižno, serijske publikacije, neknjižno) ni možno posplošiti na vse splošne knjižnice.

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper *obdelava domoznanskega gradiva v računalniškem katalogu* delno izvedena.

Prirast domoznanskega gradiva od 1. 1. do 31. 12. 2018

Na osnovi podatkov iz baze COBISS je bil prirast gradiva v domoznanskem oddelku OKSV v obdobju od 1. 1. 2018 do 31. 12. 2018 naslednji: 330 naslovov knjig (341 enot), od tega 279 naslovov starejšega dragocenega gradiva (296 enot), 34 naslovov serijskih publikacij (44 enot), 336 člankov (naslovi = enote) in trije naslovi/enote drugače opredeljenega gradiva. V istem obdobju je bil prirast neknjižnega gradiva naslednji: dva naslova glasbenega tiska, en naslov kartografskega gradiva, dva videoposnetka, osem zvočnih posnetkov ter en elektronski vir.

Po načinu nabave prevladuje nakup s 142 naslovi (143 enot), temu sledijo obvezni izvodi s 101

naslovom (104 enot), darovi s 74 naslovi (81 enot), zamenjave s sedmimi naslovi/enotami in lastne izdaje s štirimi naslovi/enotami. Iz letnega poročila o delu knjižnice za leto 2018 izvemo, da je na domoznanskem oddelku struktura prirasta gradiva naslednja: 75 % strokovnih naslovov in 25 % leposlovnih naslovov (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2019).

Kolikor nam je znano, ne obstajajo specifični normativi, ki bi določali in/ali priporočali prirast domoznanskega gradiva.⁴ Dokument o nabavni politiki Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper določa, da se sredstva za nakup gradiva po enotah in oddelkih delijo glede na število prebivalcev in obrat gradiva, v tem okviru namenja domoznanskemu oddelku 7 % vseh sredstev za nakup gradiva (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2011). Po podatkih N. Ventin, vodje oddelka za nabavo in obdelavo gradiva Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper (osebna komunikacija, 28. 1. 2020), je bilo leta 2018 za prirast domoznanskega gradiva (341 enot) uporabljenih 9.240,00 EUR oz. v povprečju 27,10 EUR na enoto, medtem ko je bilo za prirast gradiva celotne knjižnice (10.335 enot) uporabljenih 195.000,00 EUR oz. v povprečju 18,90 EUR na enoto. Iz navedenega izhaja, da je domoznansko gradivo sorazmerno dražje od gradiva, ki ga knjižnica kupuje za ostale oddelke, in da je bilo za nakup domoznanskega gradiva v letu 2018 porabljenih le 4,7 % vseh sredstev, namenjenih za nakup gradiva. Realiziran prirast domoznanskega gradiva tako ni ustrezal načrtovanemu.

Zaradi nepopolnosti podatkov, navedenih v izsledkih raziskave (Bon, 2018), ugotovljenega stanja prirasta domoznanskega gradiva (knjižno, serijske publikacije, neknjižno) ni možno posplošiti na vse splošne knjižnice.

Na osnovi vsega navedenega ocenjujemo, da je *prirast domoznanskega gradiva glede na način pridobivanja v obdobju od 1. 1. do 31. 12. 2018* v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper delno primeren.

3.3.3 Strokovno osebje domoznanskega oddelka

---

⁴ Normativi so namenjeni izključno splošni knjižnici, ki ima ustrezen izbor gradiva, ko letni prirast gradiva sestavljata 60 % strokovnega in 40 % leposlovnega gradiva na tiskanih in drugih medijih (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, 2003, 12. člen).

Strokovni delavci, ki skrbijo za domoznansko dejavnost

Za domoznansko dejavnost Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper skrbita dva zaposlena. Letni prirast domoznanskega gradiva ne dosega 5.000 enot, kar pomeni, da število strokovnih delavcev, ki se ukvarjajo z domoznanstvom, presega minimalne normative iz 14. člena Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003), po katerih ima »za opravljanje dejavnosti domoznanske zbirke [...] knjižnica 1 strokovnega delavca na prirast 5.000 enot domoznanskega gradiva letno, ob manjšem prirastu pa sorazmerno manj«. V tem kontekstu je treba poudariti, da ob zbiranju, obdelavi in posredovanju domoznanskega gradiva omenjeni pravilnik pri določanju potrebnih delovnih mest v domoznanstvu ne upošteva številnih drugih dejavnosti in nalog, ki so za opravljanje domoznanske dejavnosti prav tako pomembne, npr. varovanje, posredovanje in predstavljanje domoznanskega gradiva, prireditve, razstave, objave itd. Vedno pomembnejše domoznanske naloge postajajo tudi digitalizacija ter priprava in vnos digitalnih vsebin na spletne portale, kot so Kamra, Obrazi slovenskih pokrajin ipd.

V Sloveniji je bilo za opravljanje domoznanske dejavnosti v 10 OOK zaposlenih 24 EPZ (2,4 polno zaposlenega na OOK), v 48 OK 19,67 EPZ (0,4 polno zaposlenega na OK), skupaj v splošnih knjižnicah pa 43,67 EPZ. V povprečju je bilo za opravljanje domoznanske dejavnosti v splošni knjižnici zaposlenih 0,77 EPZ (Bon, 2018, str. 108).

Na osnovi vsega navedenega ugotavljamo, da je v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper število *strokovnega osebja domoznanskega oddelka* delno primerno.

Stopnja formalne izobrazbe zaposlenih na domoznanskih delih

Oba delavca, zaposlena v domoznanskem oddelku OKSV, presegata izobrazbo, predvideno za delovno mesto (najmanj univerzitetna izobrazba), saj imata magisterij oziroma doktorat znanosti s področja humanističnih ved (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, 2003, 14. člen). Največ zaposlenih v domoznanski dejavnosti v slovenskih splošnih knjižnicah (83 od skupaj 126) je ob koncu leta 2016 imelo 7. stopnjo izobrazbe, 3 osebe pa doktorat znanosti (Bon, 2018, str. 57).

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper *stopnja formalne izobrazbe zaposlenih na domoznanskih delih* primerna.

Usposobljen kader z dovoljenji/pooblastili za kreiranje bibliografskih zapisov za domoznansko gradivo

En strokovni delavec domoznanskega oddelka OKSV ima dovoljenja za delo v vzajemni katalogizaciji, in sicer: dovoljenje za kreiranje monografskih publikacij, zbirnih zapisov za izvedena dela (dovoljenje A), sestavnih delov in kontinuiranih virov (dovoljenje B), katalogizacijo antikvarnega gradiva (dovoljenje D) in redakcijo normativnih zapisov v normativni bazi podatkov CONOR. Drugi strokovni delavec se trenutno strokovno usposablja za opravljanje bibliotekarskega izpita za bibliotekarja.

52 splošnih knjižnic oz. 90 % je izjavilo, da imajo zaposleni dovoljenje A, 45 knjižnic oz. 78 % ima zaposlene z dovoljenjem B, 47 knjižnic oz. 81 % ima zaposlene z dovoljenjem C, 24 knjižnic oz. 41 % ima zaposlene z dovoljenjem za redakcijo zapisov v normativni bazi podatkov CONOR in le 11 knjižnic oz. 19 % ima zaposlene z dovoljenjem D (Bon, 2018, 109). Pri tem je treba dodati, da so bili v podanih odgovorih poleg domoznancev šteti tudi ostali zaposleni.

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper *usposobljenost kadra z dovoljenji/pooblastili za kreiranje bibliografskih zapisov za domoznansko gradivo* primerna.

Permanentno izobraževanje zaposlenih, ki se ukvarjajo z domoznansko dejavnostjo

Zaposlena na domoznanskem oddelku OKSV se redno udeležujeta različnih tečajev, predavanj, delavnic, seminarjev, kongresov in drugih oblik permanentnega izobraževanja. Raznolikost izobraževanj, ki se jih zaposlena udeležujeta, je primerljivo z raznolikostjo izobraževanj zaposlenih v drugih splošnih knjižnicah, navedenih v izsledkih raziskave (Bon, 2018, str. 59–60).

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper *permanentno izobraževanje zaposlenih, ki se ukvarjajo z domoznansko dejavnostjo*, ustrezno.

3.3.4 Prostor in oprema za domoznansko gradivo

Prostor in oprema za domoznansko gradivo

Domoznansko gradivo je v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper postavljeno ločeno od ostalih delov knjižnične zbirke in je organizirano v posebno zbirko, zato lahko potrdimo

izpolnjevanje določb 13. člena Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003). Površina oddelka znaša 232 m²: od tega pisarna 27 m², čitalnica 45 m², ognjevarna soba 20 m², depo monografij 49 m², depo periodike 73 m² in dva kabineta na podstrešju 18 m². IFLA/UNESCO standardi za splošne knjižnice (2002, str. 81) predvidevajo za vsako študijsko mesto prostor v velikosti 2,8 m² in prostor v velikosti 16,3 m² za delavce, ki vključuje računalniško delovno mesto, mize za storitve za bralce, območje izposoje, garderobo itn. Domoznanski oddelek OKSV zadovoljuje zgoraj omenjeni standard.

Zaradi prostorske stiske so nekatere zbirke domoznanskega oddelka izven njegovih prostorov, in sicer: frančiškanska zbirka *Collectio S. Annae* in kapucinska *Collectio S. Marthae* sta v sejni sobi; *Biblioteca Civica »ottocentine«* se nahaja na hodniku v 2. nadstropju osrednje stavbe pred vhodom v oddelek; zapuščina Staneta Vilharja se nahaja v ognjevarnih omarah v pritličju osrednje stavbe knjižnice; del stare Bibliotece civice se nahaja v veliki dvorani palače Gravis-Buttorai, kjer je sedež Skupnosti Italijanov Santorio Santorio kakor tudi v čitalnici Fulvia Tomizze na Oddelku za italijaniko. Oddelek ima ustrezno pohištveno opremo. Čitalnica, ki je namenjena obiskovalcem, je ločena od pisarne zaposlenih in ima idealne klimatske pogoje (svetlobo, vlago in temperaturo). Skladno s 16. členom Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003) ima domoznanski oddelek OKSV tudi tehnično in komunikacijsko opremo, ki omogoča strokovno delo zaposlenih in dostop uporabnikov do gradiva in informacij knjižnice (dva računalnika za bibliotekarje, dva računalnika za obiskovalce, ustrezna telekomunikacijska oprema, telefon z ločeno številko za posredovanje informacij uporabnikom, preslikovalni stroj). Kljub temu na oddelku manjkajo tiskalnik (tako za zaposlene kot za uporabnike), mikrofilmski čitalnik ter zvočna in video oprema za uporabnike.

Iz raziskave v slovenskem merilu je razvidno, da ima 26 splošnih knjižnic oziroma 45 % samostojne domoznanske oddelke, in sicer 8 OOK in 18 OK (Bon, 2018, str. 62). Površina samostojnih domoznanskih oddelkov se po podatkih raziskave zelo razlikujejo (od 10 m² do 600 m²). Največ knjižnic postavlja domoznansko gradivo »deloma ločeno, deloma pa skupaj z ostalim knjižničnim gradivom (25 knjižnic oziroma 43 %) bodisi na domoznanskem oddelku (25 knjižnic oziroma 43 %). V posebne zbirke je domoznansko gradivo organizirano v 22 knjižnicah, kar predstavlja 38 %. Domoznansko gradivo je le v 12 splošnih knjižnicah (oziroma 21 %) postavljeno ločeno od ostalih delov knjižnične zbirke, tudi če ni organizirano v posebno zbirko« (Bon, 2018, str. 64).

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da sta *prostor in oprema za domoznansko gradivo* v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper le delno ustrezna.

Dostop do domoznanskega gradiva

Domoznanski oddelek OKSV je za uporabnike med tednom večinoma odprt v dopoldanskem času, ob sredah cel dan, ob sobotah pa je zaprt. Gradivo je urejeno po tekoči številki in uporabnikom ni prosto dostopno. Vse domoznansko gradivo se izposoja pod posebnimi pogoji (največ štiri enote na dan na osebo) in izključno v domoznansko čitalnico, pri čemer je ogled dragocenega gradiva možen zgolj ob prisotnosti knjižničarja in po predhodni najavi.

Izsledki raziskave (Bon, 2018, str. 110) kažejo, da večina OOK v domoznanskih oddelkih uporabnikom načeloma nudi prost dostop do domoznanskega gradiva, 3 OOK pa nudijo prosti pristop samo do dela domoznanskega gradiva. V OK je domoznansko gradivo večinoma prosto dostopno.

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je *dostop do domoznanskega gradiva* v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper primeren.

Načini posredovanja domoznanskih informacij

Domoznanske informacije se v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper posredujejo osebno, pisno, po telefonu in elektronski pošti. Načini posredovanja informacij domoznanskega oddelka OKSV so primerljivi s posredovanji v drugih splošnih knjižnicah, navedenih v raziskavi (Bon, 2018, str. 32–34).

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da so *načini posredovanja domoznanskih informacij* v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper ustrezni.

Skrb za pravilno zaščito in hranjenje domoznanskega gradiva

Domoznanski oddelek OKSV skrbi za zaščito in varovanje gradiva v skladu z IFLA načeli za hrambo knjižničnega gradiva in predpisano ravnanje z njim (2000), ki dajejo največji poudarek zagotavljanju varnosti, preprečevanju in odzivanju na nesreče in skrbi za ravnanje s tradicionalnim, fotografskim in filmskim gradivom. V najustreznejših prostorih se nahajata Grisonijeva knjižnica (oddelčna čitalnica) in zbirka Rara (ognjevarna in sejna soba), ki imata

status kulturnega spomenika. Zbirke, ki se hranijo na podstrešju, oz. periodika, kartografsko gradivo in drobni tisk, so v najmanj ugodnih prostorskih razmerah, saj so podvržene neustreznemu nihanju temperature in vlage. Fotografsko in avdiovizualno gradivo se ravno tako hrani v neustreznih podstrešnih prostorih. Knjižnica nima enotnega sistema za prezračevanje in klimatiziranje prostorov. Alarmne naprave in protipožarni sistemi ter materiali, ki so sestavni del zgradbe, pa tudi vse napeljave in naprave so redno vzdrževani in testirani. Skrb za varno okolje dopolnjujejo čiščenje, zagotavljanje varnosti in protipožarni ukrepi. Veliko težavo na oddelku predstavljajo občasni vdori vode na podstrešju. Termometri in merilci vlage so prisotni v vseh prostorih, kjer se nahaja domoznansko gradivo, vendar se v vseh prostorih klimatski pogoji ne spremljajo redno.

Tudi večina drugih splošnih knjižnic daje največji poudarek zagotavljanju varnosti in preprečevanju nesreč v knjižničnih zgradbah in okolici (v 55 od 58 splošnih knjižnicah). »Na tretjem mestu je skrb za ustrezno ravnanje s tradicionalnim gradivom, fotografskim in filmskim gradivom ter avdiovizualnimi nosilci (40 splošnih knjižnic). Slabih 64 % splošnih knjižnic (37) ima primerne klimatske pogoje za hranjenje domoznanskega gradiva« (Bon, 2018, str. 64).

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je *zaščita in hranjenje domoznanskega gradiva* v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper le delno primerna.

3.3.5 Digitalizacija domoznanskega gradiva

Digitalizacija domoznanskega gradiva

Domoznanski oddelek OKSV vsako leto pripravi načrt digitalizacije domoznanskega gradiva. Gre za terminsko in vsebinsko opredeljen načrt, katerega izvedba je v veliki meri odvisna od višine sredstev, ki mu jih za digitalizacijo nameni Ministrstvo za kulturo. Najpogosteje digitalizira dragocene monografije in staro časopisje. Poleg navedenega domoznanski oddelek OKSV sproti digitalizira lastno slikovno gradivo, razglednice in zemljevide. Iz vsebinskega in finančnega poročila o izvajanju posebnih nalog osrednje območne knjižnice - Poročevalsko leto 2018, ki nam ga je posredovala sodelavka L. Malec (osebna komunikacija, 28. 10. 2020), je razvidno, da je bilo v domoznanskem oddelku do konca leta 2018 digitaliziranih 13.528 dokumentov. Vse digitalizirano gradivo je bilo tudi javno objavljeno na nacionalnih portalih dLib.si in Kamra. Iz poročila o delu Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper v letu 2018 je razvidno, da je bilo s sredstvi za izvajanje posebnih nalog osrednje območne knjižnice

digitaliziranih sedem letnikov Primorskega dnevnika v sodelovanju z Goriško knjižnico Franceta Bevka; Istrski tednik in tri dragocene monografije iz zbirke redkih tiskov ob sodelovanju z UP Fakultete za humanistične vede in Društvom za antične in humanistične študije Slovenije; revijo Soča in glasilo Narodni delavec pa v sodelovanju z Narodno in študijsko knjižnico iz Trsta. Za namen vzpostavitve stalne razstave je bila v prvi fazi izvedena digitalizacija izbora slikovnega gradiva (razglednic) za projekt Ankaran skozi čas (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2019).

Izsledki raziskave (Bon, 2018, str. 111) kažejo, da domoznansko gradivo digitalizira 45 splošnih knjižnic (78 %), ne digitalizira pa 13 (22 %) splošnih knjižnic. Statistični podatki za leto 2016 iz BibSiSt-a⁵, uporabljeni za verifikacijo/evalvacijo ankete kažejo drugačno sliko; o izvajanju digitalizacije je poročalo o 25 % manj splošnih knjižnic, in sicer 27 (47 %) od 58 splošnih knjižnic. Med 45 splošnimi knjižnicami, ki izvajajo projekte digitalizacije, je vseh 10 OOK in 35 od 48 OK (Bon, 2018, str. 111).

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je *digitalizacija domoznanskega gradiva* v primeru Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper delno ustrezna.

Koordinacija digitalizacije domoznanskega gradiva na območju

Pomembno vlogo za splošne knjižnice imajo pri digitalizaciji OOK, ki na svojih območjih koordinirajo digitalizacijo gradiva za OK tako s strokovnega kot finančnega vidika (Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah, 2003). Domoznanski oddelek OKSV pripravlja letne načrte digitalizacije gradiva na podlagi vsakoletnih neposrednih pozivov Ministrstva za kulturo k predložitvi predlogov programa dela in finančnega načrta za izvajanje posebnih nalog osrednje območne knjižnice. Načrte predhodno uskladi z osrednjimi knjižnicami območja in ob sodelovanju Oddelka za izvajanje območnih nalog Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper. Slednji nato usklajen predlog programa digitalizacije vključi v predlog programa dela in finančnega načrta za izvajanje posebnih nalog osrednje območne knjižnice in ga nato v presojo posreduje Ministrstvu za kulturo, ki določi delež financiranja, namenjen tovrstni dejavnosti. V letu 2018 je bilo v splošnih knjižnicah Obalno-kraškega območja pod okriljem regijskega urednikovanja Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper v Kamri objavljeno 11 digitalnih

---

⁵ BibSiSt Online je interaktivni vmesnik za zbiranje statističnih podatkov o delu slovenskih knjižnic, ki ga je Center za razvoj knjižnic pri NUK v sodelovanju z zunanjimi izvajalci začel razvijati v letu 2007.

Burra, A., Vloga domoznanske dejavnosti in zbirk na narodnostno mešanem območju: primer Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

zbirk, 403 MME (multimedija), 8 novic o domoznanskih dogodkih, 1 organizacijo in 168 fotografij v Albumu Slovenije (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2019, str. 52).

V letnem poročilu o delu Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper za leto 2018 smo zasledili, da se med srednjeročnimi cilji zavoda predvideva tudi: »načrtno digitalizacijo domoznanskega in starejšega gradiva (območnost, projekti, samostojni viri), vzpostavitev digitalnih portalov ter digitalizacijo periodike« (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2019, str. 12). V Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper pa nismo zasledili dokumenta, ki bi vseboval prioritetni večletni načrt digitalizacije domoznanskega gradiva na območju.

Izsledki raziskave (Bon, 2018, str. 80) kažejo, da je 50 splošnih knjižnic podalo okvirni načrt digitalizacije v naslednjih treh letih (oz. od leta 2017 do leta 2019), od tega 9 OOK in 41 OK. Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper je bila med OOK edina, ki ni podala triletnega načrta.

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je *koordinacija digitalizacije domoznanskega gradiva na območju*, ki jo izvaja domoznanski oddelek OKSV, delno ustrezna.

3.3.6 Dvojezično poslovanje in dejavnosti za pripadnike italijanske narodne skupnosti v domoznanskem oddelku

Vidna dvojezičnost na oddelku za domoznansko dejavnost

Uradni naziv, urnik, ves promocijski material oddelka, letaki ter vabila na predstavitve in dogodke so dvojezični.

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je *dvojezičnost na oddelku za domoznansko dejavnost* Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper jasno vidna in ustrezna.

Oblikovanje večkulturne in večjezikovne knjižnične zbirke v domoznanskem oddelku

11. člen in 11.b člen Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003), ki se nanašata na normative za pripadnike narodnih skupnosti, ne določata obsega gradiva v jeziku manjšine za domoznanski oddelek. Omenjena člena navajata le standard za splošne knjižnice na območjih, kjer živijo pripadniki narodnih skupnosti. Ali domoznanski oddelek OKSV ustrezno oblikuje svojo zbirko za pripadnike italijanske narodne skupnosti, smo zato poskušali ugotoviti s primerjavo prirasta števila monografij in serijskih publikacij v

italijanskem jeziku s prirastom celotne knjižnice. Iz dokumenta o nabavni politiki Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper je razvidno, da mora biti glede na jezik publikacij letni prirast celotne knjižnice naslednji: 60–70 % naslovov prirasta je v slovenskem jeziku, 12 % v italijanskem, 10 % v angleškem, 2 % v hrvaškem in srbskem jeziku ter 2 % v drugih jezikih (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2011). Iz letnega načrta nakupa knjižničnega gradiva v letu 2018 je razvidno, da je bilo domoznanskemu oddelku za nakup gradiva dodeljeno 4 % vseh sredstev, namenjenih za nakup gradiva (N. Ventin, osebna komunikacija, 28. 1. 2020). Leta 2018 je knjižnica pridobila 578 enot monografij v italijanskem jeziku. Celotna knjižnična pridobitev (vsi jeziki) pa je znašala 9.157 enot. Pod predpostavko, da v Kopru živi približno 1.000 pripadnikov italijanske narodne skupnosti, nabava monografij v knjižnici presega standard 250 enot/1000 pripadnikov narodne skupnosti, ki ga določa 11.b člen Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003). V letu 2018 je na domoznanskem oddelku prirast monografij v italijanskem jeziku znašal 39 enot od skupnih 283 enot monografij, nabavljenih za oddelek (N. Ventin, osebna komunikacija, 28. 1. 2020).

Leta 2018 je knjižnica pridobila 31 naslovov serijskih publikacij v italijanskem jeziku. Skupaj je knjižnica pridobila 785 naslovov serijskih publikacij (kar predstavlja 3,9 % prirasta v italijanskem jeziku). Nabava serijskih publikacij knjižnice ne dosega standardov, saj letno ne dopolnjuje knjižnične zbirke serijskih publikacij v jeziku narodne skupnosti v obsegu najmanj 15 % naslovov, določenih v 11.b členu Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003). Na domoznanskem oddelku znaša prirast serijskih publikacij v italijanskem jeziku sedem od skupaj 15 naslovov (N. Ventin, osebna komunikacija, 28. 1. 2020). Prirast italijanskih monografij v celotni knjižnici torej znaša 6,3 %, na domoznanskem oddelku pa 13,8 %. Prirast serijskih publikacij v italijanskem jeziku pa znaša v celotni knjižnici 3,9 %, na domoznanskem oddelku pa 46,6 %.

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je *oblikovanje večkulture in večjezikovne knjižnične zbirke (nabava)* v domoznanskem oddelku OKSV ustrezno.

Usposobljenost knjižničarjev za delo s pripadniki narodne skupnosti

Pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper (2012), ki nam ga je posredovala sodelavka L. Malec (osebna komunikacija, 28. 10. 2020), predpisuje za delo na domoznanskem oddelku formalno izobrazbo stopnje VII/2 in skladno s tretjim odstavkom 61. člena Zakona o javnih uslužbencih (2007) še osnovno raven

znanja jezika italijanske narodne skupnosti.⁶ Na domoznanskem oddelku sta oba zaposlena strokovno in formalno usposobljena za delo s pripadniki narodne skupnosti.

Na osnovi navedenega ugotavljamo, da je *usposobljenost knjižničarjev za delo s pripadniki narodne skupnosti* v domoznanskem oddelku OKSV ustrezna.

Povezovanje in strateško načrtovanje z ustanovami italijanske narodne skupnosti

Pri nekaterih projektih domoznanski oddelk OKSV občasno sodeluje z manjšinskimi ustanovami, ni pa zaslediti strateškega in dolgoročnega načrtovanja tovrstnega sodelovanja. Sodelovanje z ustanovami/organizacijami manjšine zadeva specifične projekte, h katerim je povabljen tudi domoznanski oddelk OKSV.

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je *povezovanje oz. strateško načrtovanje z ustanovami italijanske narodnosti* v domoznanskem oddelku OKSV delno razvito.

Organizacija domoznanskih prireditev in dejavnosti v jeziku narodne skupnosti

Oddelk za domoznanstvo OKSV izvaja redne bibliopedagoške dejavnosti za šole z italijanskim učnim jezikom (v italijanskem jeziku), in sicer obiske oddelka in predstavitev zbirk. V publicistični dejavnosti oddelka je poleg slovenščine prisotna tudi italijanščina, vendar ne v enakem obsegu kot slovenščina. Na primer, po pregledu vseh izdanih števil glasila oddelka *Bibliotheca iustinopolitana* ugotavljamo, da so bili od prve do tretje številke zbornika (2013) vsi prispevki v dvojezični obliki oz. prevedeni v celoti. Od 4. številke (2013) dalje zasledimo le še prisotnost dvojezičnih uvodov, namesto celotnih prevodov člankov pa postopno uveljavljanje samo izvlečkov v italijanskem jeziku. Od 6. številke dalje smo v povprečju zasledili po en članek v italijanskem jeziku (z izvlečkom v slovenščini) in večje število člankov v hrvaščini. Pri razstavah je na vsakem panoju le povzetek v jeziku narodne skupnosti. Tudi pri samih predstavitvah je del uvodnega nagovora v jeziku manjšine, preostali del pa poteka

---

⁶ Za osnovno raven znanja jezika narodne skupnosti lahko šteje:

- zaključena osnovnošolska obveznost na dvojezični osnovni šoli;
- končana srednja šola, kjer je bil eden od jezikov tudi italijanski ali madžarski, pri čemer oseba predhodno ni končala dvojezične osnovne šole;
- opravljen izpit iz italijanskega ali madžarskega jezika na dodiplomskem ali podiplomskem študiju;
- potrdilo o jezikovnem usposabljanju pri ustrezni organizaciji v trajanju najmanj 300 ur;
- potrdilo o uspešno opravljenem izpitu na osnovni ravni znanja jezika narodne skupnosti (Zakon o javnih uslužbencih, 2007).

večinoma le v slovenskem jeziku.

Na osnovi navedenega ocenjujemo, da je *organizacija domoznanskih prireditev in dejavnosti v jeziku narodne skupnosti* v domoznanskem oddelku OKSV delno razvita.

3.4 REZULTATI RAZISKAVE

Prvo raziskovalno vprašanje smo preverili na podlagi analize prvih petih vsebinskih področij. Drugo raziskovalno vprašanje smo preverili na podlagi analize šestega vsebinskega področja. Tretje raziskovalno vprašanje smo preverili na podlagi analize vseh šestih vsebinskih področij. Doseganje razvitosti posameznega elementa vsebinskega področja smo ocenili z atributi »da«, »delno« oziroma »ne«, ki so nam služili za dodelitev končne ocene uspešnosti domoznanske dejavnosti knjižnice. Oceno posameznega elementa (Da, Delno, Ne) smo nato pretvorili v točke, in sicer: Da = 1 točka, Delno = 0,5 točke in Ne = 0 točk. Doseženo številno točk smo nato pretvorili v odstotke.

Preglednica 1: Rezultati evalvacije vsebinskega področja Organizacija knjižnične domoznanske dejavnosti

3.3.1 Organizacija knjižnične domoznanske dejavnosti	Da	Delno	Ne
Organizacija in koordinacija strokovne obdelave domoznanskega gradiva		X	
Dejavnosti za predstavitev zbirke domoznanskega gradiva in domoznanske dejavnosti	X		
Dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami			X
Izdelovanje bibliografij		X	
Promocija domoznanskih vsebin (mediji in družbena omrežja)	X		
Sodelovanje, organiziranje in usklajevanje strokovnega dela z drugimi sorodnimi ustanovami	X		
Priprava vsaj enega domoznanskega projekta letno	X		
Načrti na področju ureditve domoznanske dejavnosti v naslednjem triletnem obdobju			X
Doseženih točk	4	1	
Točke skupaj in odstotni delež		5	62,5 %

Preglednica 2: Rezultati evalvacije vsebinskega področja Obseg, izbor in način strokovne obdelave domoznanskega gradiva

3.3.2 Obseg, izbor in način strokovne obdelave domoznanskega gradiva	Da	Delno	Ne
Evidentiranje in posebno označevanje domoznanskega gradiva znotraj knjižnice	X		
Obdelava gradiva v računalniškem katalogu		X	
Prirast domoznanskega gradiva od 1. 1. do 31. 12. 2018		X	
Doseženih točk	1	1	
Točke skupaj in odstotni delež		2	66,6 %

Preglednica 3: Rezultati evalvacije vsebinskega področja Strokovno osebje domoznanskega oddelka

3.3.3 Strokovno osebje domoznanskega oddelka	Da	Delno	Ne
Strokovni delavci, ki skrbijo za domoznansko dejavnost		X	
Stopnja formalne izobrazbe	X		
Usposobljen kader z dovoljenji/pooblastili za kreiranje bibliografskih zapisov	X		
Permanentno izobraževanje zaposlenih, ki se ukvarjajo z domoznansko dejavnostjo	X		
Doseženih točk	3	0,5	
Točke skupaj in odstotni delež	3,5		87,5 %

Preglednica 4: Rezultati evalvacije vsebinskega področja Prostor in oprema za domoznansko gradivo

3.3.4 Prostor in oprema za domoznansko gradivo	Da	Delno	Ne
Prostor in oprema za domoznansko gradivo		X	
Dostop do domoznanskega gradiva	X		
Načini posredovanja domoznanskih informacij	X		
Skrb za pravilno zaščito in hranjenje gradiva		X	
Doseženih točk	2	1	
Točke skupaj in odstotni delež	3		75 %

Preglednica 5: Rezultati evalvacije vsebinskega področja Digitalizacija domoznanskega gradiva

3.3.5 Digitalizacija domoznanskega gradiva	Da	Delno	Ne
Digitalizacija domoznanskega gradiva		X	
Koordinacija digitalizacije domoznanskega gradiva na območju		X	
Doseženih točk	0	1	
Točke skupaj in odstotni delež	1		50 %

Preglednica 6: Rezultati evalvacije vsebinskega področja Dvojezično poslovanje in dejavnosti za pripadnike italijanske narodne skupnosti v domoznanskem oddelku

3.3.6 Dvojezično poslovanje in dejavnosti za pripadnike italijanske narodne skupnosti v domoznanskem oddelku	Da	Delno	Ne
Vidna dvojezičnost na oddelku	X		
Oblikovanje večkulturne in večjezikovne knjižnične zbirke v domoznanskem oddelku	X		
Usposobljenost knjižničarjev za delo s pripadniki narodne skupnosti	X		
Povezovanje in strateško načrtovanje z ustanovami italijanske narodne skupnosti		X	
Organizacija domoznanskih prireditev in dejavnosti v jeziku narodne skupnosti		X	
Doseženih točk	3	1	
Točke skupaj in odstotni delež	4		80 %

Preglednica 7: Skupni rezultati evalvacije domoznanskega oddelka OKSV

Raziskovalna vprašanja	Točke	Delež
Ali ima domoznanski oddelk primeren obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva, primerno število usposobljenega strokovnega kadra in/ali deluje v primernih prostorih z ustrežno opremo, ali digitalizira domoznansko gradivo in kako organizira domoznanske dejavnosti?	14,5 od 21 možnih	69,05 %
Ali domoznanski oddelk posluje dvojezično in izvaja dejavnosti/storitve za pripadnike italijanske narodne skupnosti na enaki ravni kot za pripadnike večinskega naroda?	4 od 5 možnih	80 %

Ali in koliko je domoznanski oddelek uspešen?	18,5 od 26 možnih	71,15 %
---	-------------------------	---------

Na osnovi izračunanih deležev smo podali dokončno oceno uspešnosti domoznanskega oddelka, kar predstavljamo v Preglednici 8. Za določanje mej med ocenami smo uporabili merila za ocenjevanje znanja pri pisnih nalogah za slovenščino na srednjih šolah (Gimnazija Koper, b. d.).

Preglednica 8: Ocena uspešnosti domoznanskega oddelka

Delež	Ocena	Opisna ocena
0–49 %	1	Nezadosten
50–64 %	2	Zadosten
65–77 %	3	Dober
78–89 %	4	Prav dober
90–100 %	5	Odličen

Na prvo raziskovalno vprašanje lahko na osnovi pridobljenih rezultatov odgovorimo pritrdilno, saj smo z analizo ugotovili, da je bilo z oceno obravnavanih vsebinskih sklopov doseženih 15 točk od 21 možnih oz. 69,05 %, čemur lahko pripišemo oceno »dobro«.

Na drugo raziskovalno vprašanje lahko na osnovi pridobljenih rezultatov odgovorimo pritrdilno, saj smo z analizo ugotovili, da so bile z oceno obravnavanega vsebinskega skopa dosežene 4 točke od 5 možnih oz. 80 %, čemur lahko pripišemo oceno »prav dobro«.

Na tretje raziskovalno vprašanje lahko na osnovi pridobljenih rezultatov prav tako odgovorimo pritrdilno, saj smo z analizo ugotovili, da je bilo z oceno vseh obravnavanih vsebinskih sklopov doseženih 19 točk od 26 možnih oz. 71,15 %, čemur lahko pripišemo oceno »dobro«.

Predstavljeni način ugotavljanja uspešnosti domoznanskega oddelka je model, ki je enostaven za uporabo in nam omogoča poglobljen vpogled v delovanje oddelka. Model omogoča diahrono ugotavljanje uspešnosti domoznanskega oddelka skozi čas kakor tudi sinhrono primerjanje oz. primerjavo z drugimi domoznanskimi oddelki. Model lahko predstavlja orodje za izboljševanje kakovosti oddelka in celotnega domoznanstva, ki temelji na samoocenjevanju. Uporaba modela za merjenje uspešnosti domoznanskega oddelka bi lahko omogočala primerjanje rezultatov med knjižnicami in širitev dobrih praks na celotno slovensko ozemlje.

4 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Na osnovi rezultatov raziskave lahko z gotovostjo trdimo, da ima domoznanski oddelek OKSV delno primerna tako obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva kot tudi število usposobljenega strokovnega kadra. Če pa upoštevamo, da je domoznansko gradivo najdragocenejše gradivo sleherne knjižnice, ki ga je treba varovati s še večjo skrbjo, za primernost prostorov domoznanskega oddelka tega ne moremo trditi. Kljub naporom in prizadevanjem knjižnice za reševanje prostorske stiske in zagotavljanje boljših pogojev za domoznansko zbirko stanje ni optimalno in so potrebne takojšnje izboljšave. Ravno tako neustrezna oz. pomanjkljiva je oprema oddelka in še posebej učinkovitost digitaliziranja domoznanskega gradiva in njegove koordinacije. Nepopolno je tudi izvajanje dvojezičnega poslovanja in dejavnosti/storitev za pripadnike italijanske narodne skupnosti, ki ni popolnoma na enaki ravni kot za pripadnike večinskega naroda. Na splošno lahko oddelek ocenimo kot delno uspešen in si zasluži oceno dobro. Izpostaviti pa je treba, da domoznanski oddelek OKSV ne izvaja dejavnosti za osebe s posebnimi potrebami in strateško ne načrtuje svojega delovanja.

Pridobljeni rezultati narekujejo potrebo po učinkovitejši organizaciji izvajanja domoznanske dejavnosti v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper. V nadaljevanju predstavljamo nekatere predloge. Najprej kaže izboljšati prostorske pogoje, predvsem pa nemudoma sanirati podstrežje osrednje stavbe knjižnice, kjer je domoznansko gradivo oz. depo periodike in dva kabineta. Več napora je treba nameniti tudi strokovni obdelavi gradiva. Veliko starejšega (najdragocenejšega) gradiva oddelka še vedno ni obdelanega v COBISS-u in je posledično nedostopno javnosti. Dostopnost domoznanskega gradiva bi lahko povečali tudi s pospešeno digitalizacijo le-tega. Čeprav knjižnica že digitalizira svoje gradivo, menimo, da so tu možne izboljšave, predvsem na področjih, ki bi omogočali lažji dostop do virov in povečale prepoznavnost domoznanskih zbirk. Digitalizacijo bi morali usmeriti k vsebinam, ki zanimajo uporabnike v lokalnem okolju.

Pomembno je tudi dosledneje izvajati koordinacijsko vlogo oddelka in krepiti sodelovanje pri izvajanju domoznanske dejavnosti z drugimi knjižnicami na območju. Slednje je možno doseči tudi s skupnimi projekti, ki so namenjeni spodbujanju vzajemne katalogizacije antikvarnega gradiva, koordinirani obdelavi člankov, koordinaciji in pospeševanju digitalizacije domoznanskega gradiva, skupnemu organiziranju dogodkov in enotnemu promoviranju zbirk in fondov, ki še niso popolnoma dostopni uporabnikom. To bi pripomoglo k večji prepoznavnosti domoznanske dejavnosti tako na območju kot na nacionalni ravni.

Oddelek je tudi slabše opremljen. Predvsem pogrešamo opremo za uporabnike s posebnimi potrebami (slabovidni, gluhi in naglušni, dislektiki, otroci z diskalkulijo itn.). Za omenjene skupine je danes na voljo veliko opreme, ki lahko pripomore k lažji dostopnosti. Zaželeno bi bilo še tesnejše sodelovanje s šolami pri snovanju vsebin, ki so prijazne tudi otrokom s posebnimi potrebami in bi s prilagojenim gradivom dopolnjevale učbenike, zlasti na področju lokalne kulturne zgodovine. Na ta način bi zapolnili velike vrzeli, ki obstajajo v šolskih učnih načrtih, kjer je lokalna zgodovina slabo predstavljena. Kot primer dobre prakse navajamo posebno aplikacijo »Grisoni«, ki je bila v knjižnici oblikovana za obiskovalce mesta Koper in mladino in je obenem prilagojena za otroke s posebnimi potrebami (slabovidni).

Obsežnejše in kakovostnejše dejavnosti za pripadnike narodne skupnosti bo oddelek lahko izvajal le po predhodni ugotovitvi njihovi dejanskih potreb in interesov na področju domoznanstva. Le tako bodo dejavnosti oddelka usmerjene k specifičnim potrebam in željam narodne skupnosti. Pri tem priporočamo upoštevanje povprečne starosti pripadnikov italijanske narodnosti na Obali, ki je višja od slovenskega povprečja, kar narekuje izvedbo prilagojenih programov.

Kot smo videli, domoznanski oddelek OKSV ne načrtuje (srednjeročno – v večletnem obdobju) svojih dejavnosti. Predlagamo torej postopno uvajanje načrtovanja, ki naj temelji na samoocenjevanju oz. vrednotenju dejavnosti s pomočjo našega modela za merjenje uspešnosti in na analizi lokalnega okolja. Ob tem poudarjamo, da bi moral na tak način oblikovani strateški načrt slediti tudi ostalim strateškim dokumentom, ki opredeljujejo delo knjižnice oz. njene domoznanske dejavnosti (npr. strateški načrt Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper, Lokalni program kulture Mestne občine Koper 2019–2023, Strateške usmeritve na področju IKT v splošnih knjižnicah za obdobje 2019–2028, Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028), Slovenske splošne knjižnice za prihodnost: Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013–2020 itd.).

5 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

Bon, M. (2011). Domoznanstvo v splošnih knjižnicah – zakonske in podzakonske podlage za zbiranje, obdelavo, varovanje in posredovanje domoznanskega gradiva. *Knjižničarske novice*, 21(7), 4–7.

Burra, A., Vloga domoznanske dejavnosti in zbirk na narodnostno mešanem območju: primer Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

- Bon, M. (ur.). (2018). *Domoznanska dejavnost v slovenskih splošnih knjižnicah in v Univerzitetni knjižnici Maribor, stanje na dan 31. 12. 2016*. Narodna in univerzitetna knjižnica. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-HP4GGU73>
- Bon, M., Karun, B. in Vodeb, G. (2010). *Izvajanje dejavnosti posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic – poročilo za obdobje 2007–2009*. Narodna in univerzitetna knjižnica. https://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/OOK_2007-2009_porocilo_o_izvajanju%20dejavnosti.pdf
- Čelik, M., Petek, J., Sirk, I. in Videc, A. (2019). *Strateške usmeritve na področju IKT v splošnih knjižnicah za obdobje 2019–2028*. Narodna in univerzitetna knjižnica. <https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2019/strateskeumeritveIKT.pdf>
- Flander, B. (2004). *Pozitivna diskriminacija*. Fakulteta za družbene vede. Gimnazija Koper. (b. d.). *Merila za ocenjevanje znanja in določitev minimalnih standardov pri slovenščini – gimnazija*. <https://www.gimnazija-koper.si/slovenscina>
- Goropevšek, B. (1995). Domoznanstvo včeraj, danes, jutri. Razvoj domoznanstva in domoznanskih zbirk v slovenskih knjižnicah. *Knjižnica*, 39(3), 61–79.
- Goropevšek, B. (2000). Domoznanstvo in domoznanske zbirke v slovenskih knjižnicah. V M. Kafol in M. Mravlja (ur.), *Kulturne ustanove in arhivsko gradivo; Arhivi in marketing; Računalniško popisovanje arhivskega gradiva v praksi. 19. zborovanje, Arhivsko društvo Slovenije, Bovec, [4. do 6. oktobra 2000]* (str. 45–53). Arhivsko društvo Slovenije.
- IFLA načela za hrambo knjižničnega gradiva in za ravnanje z njim*. (2000). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo; Arhiv Republike Slovenije.
- IFLA/UNESCO Multicultural Library Manifesto*. (2012). International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). <https://www.ifla.org/node/8976>
- IFLA/UNESCO Public Library Manifesto*. (1994). International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). <https://www.ifla.org/publications/iflaunesco-public-library-manifesto-1994>
- Marković, I. (1998). Skrb za varstvo manjšin v slovenskih zakonih in normativah za knjižnice. *Knjižnica*, 42(2/3), 95–105.
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2010). *Letno poročilo MKL 2009*. https://www.mklj.si/images/dokumenti/splosno/o_nas/informacije_javnega_znacaja/Letno_porocilo_o_delu_MKL_2009.pdf
- Mestna občina Koper. (2018). *Lokalni program kulture Mestne občine Koper 2019–2023*.

Burra, A., Vloga domoznanske dejavnosti in zbirk na narodnostno mešanem območju: primer Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

<https://www.koper.si/wp-content/uploads/2019/12/Lokalni-program-kulture-Mestne-ob%20C4%8Dine-Koper-2019-2023.pdf>

Narodna in univerzitetna knjižnica. (2020). *Letno poročilo 2019*. <https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2020/por19.pdf>

Narodna in univerzitetna knjižnica. (2019). *Poročilo o dejavnostih splošnih knjižnic za uporabnike s posebnimi potrebami v letu 2018: po območjih OOK za Ministrstvo za kulturo ouresničevanju Akcijskega programa za invalide 2014 – 2021*.

[https://www.nuk.uni-](https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/ook/UPORABNIKI%20S%20POSEBNIMI%20POTREBAMI_stanje%20za%20leto%202018.docx)

[lj.si/sites/default/files/ook/UPORABNIKI%20S%20POSEBNIMI%20POTREBAMI_stanje%20za%20leto%202018.docx](https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/ook/UPORABNIKI%20S%20POSEBNIMI%20POTREBAMI_stanje%20za%20leto%202018.docx)

Navodila za strokovno obdelavo in hranjenje nacionalno pomembnega domoznanskega gradiva v splošnih knjižnicah. (2012). Narodna in univerzitetna knjižnica.

[https://www.nuk.uni-](https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2016/Navodila_domoznansko.pdf)

[lj.si/sites/default/files/dokumenti/2016/Navodila_domoznansko.pdf](https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2016/Navodila_domoznansko.pdf)

Novljan, S. (2001). Drugačno v splošnem. *Knjižnica*, 45(1/2), 99–120.

Novljan, S. (2005). Domoznanska zbirka: neizkoriščene možnosti? *Knjižnica*, 49(3), 7–37.

Odlok o ustanovitvi Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper. (2004). *Uradne objave občin Ilirska Bistrica, Koper, Piran, Sežana*, št. 2/2004.

<https://www.rpls.si/Predpis.aspx?id=57663&obcina=KOPER>

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper. (2011). *Dokument nabavne politike*.

https://www.kp.sik.si/wp-content/uploads/2020/06/Dokument-nabavne-politike_dec_2011-3.pdf

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper. (2019). *Letno poročilo Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper za leto 2018*. <https://www.kp.sik.si/letno-porocilo-2018-3/>

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper. (2020). *Pravilnik o splošnih pogojih poslovanja Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper*. <https://www.kp.sik.si/wp-content/uploads/2020/08/Pravilnik-o-splo%C5%A1nih-pogojih-poslovanja-2020-SLO.pdf>

Pehar, I. (2007). Mestna knjižnica Zadar: Upoštevanje kulturnih razlik pri uporabnikih knjižnice. V F. Pivec (ur.), *Zbornik Konference Cobiss 2007: »Cobiss – podpora medkulturnemu dialogu«* (str. 246–249). Institut informacijskih znanosti Maribor.

https://www.cobiss.si/oz/HTML/OZ_2007_4_final/files/assets/common/downloads/OZ%2020074.pdf?uni=79b41b5d9813648ca62385e4730c530f

Petrovič, M. (2016). Kadri v domoznanski dejavnosti – pregled stanja. *Knjižnica*, 60(4), 79–

106.

Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah. (2003). *Uradni list RS*, št. 88/2003.

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. (2003). *Uradni list RS*, št. 73/2003, 70/2008, 80/2012.

Slovenske splošne knjižnice za prihodnost: strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013–2020. (2012). Združenje splošnih knjižnic Slovenije.

Splošne knjižnice: IFLA/UNESCO standardi za splošne knjižnice. (2002). Narodna in univerzitetna knjižnica. https://www.knjiznice.si/wp-content/uploads/2019/07/ZSK_e-katalog_SLO-1.pdf

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028). (2019). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Šalamun, M. (1985). O časopisnem in domoznanskem oddelku ter o bibliografski dejavnosti v koprski knjižnici. V D. Krmel-Umek (ur.), *Zbornik Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper* (str. 37–45). Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper.

Uredba o osnovnih storitvah knjižnic. (2003). *Uradni list RS*, št. 29/2003.

Zakona o javnih uslužbencih. (2007). *Uradni list RS*, št. 63/2007.

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 – ZUIJK, 92/2015.

Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture. (1994). *Uradni list RS*, št. 75/1994.

Zeni Bešter, J. (2017). *Domoznanska dejavnost v splošnih knjižnicah Gorenjske regije: analiza stanja na dan 31. 12. 2016*. https://www.mkk.si/wp-content/uploads/2018/11/Analiza_2017_Gorenjska.pdf

Zorko, T. (2017). *Domoznanstvo – s knjižnico do korenin*. Mestna knjižnica Ljubljana. <https://www.mklj.si/ljubljanske-zgodbe/izdaje/zbirka-kulturna-dediscina-za-druzine/item/15941-domoznanstvo-s-knjiznico-do-korenin>